

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Keravan vankilan pohjoispään suljetun osaston uhkaavat tilanteet

Ylinen, Janne

2012 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Keravan vankilan pohjoispään suljetun osaston uhkaavat tilanteet

Ylinen Janne
Rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2012

Ylinen Janne

Keravan vankilan pohjoispään suljetun osaston uhkaavat tilanteet

Vuosi 2012 Sivumäärä 51

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat uhkaavien tilanteiden syntymiseen suljetulla pohjoispään osastolla Keravan vankilassa. Pohjoispään suljettu osasto jakaantuu kahteen osastoon, joita ei ole eriytetty toisistaan. Sen voi sanoa olevan vain yksi suuri osasto vankilan osastointirakenteessa. Avainkäsitteenä tutkimukseen valikoitunut empiirinen tutkimusaineisto keskittyy lähinnä kriminologisiin käyttäytymismalleihin sekä siihen liittyviin teoreettisiin käsitteisiin yksilöiden persoonallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Tutkimusten mukaan nämä ovat yksi monista osatekijöistä, jotka aiheuttavat uhkaavasti käyttäytyvän henkilön impulsiivista käyttäytymistä ympäristöönsä kohtaan. Tutkimusongelman analysointiin laadittiin neljä tutkimuskysymystä.

Tutkimusaineisto opinnäytteeseen kerättiin teemahaastatteluilla. Tutkimuksen apuvälineinä käytettiin myös vankitietojärjestelmää ja vankilan virallisia sisäisiä dokumentteja. Haastatteluun osallistuneet valikoituvat harkinnanvaraisesti. Peruslähtökohtana oli ehdoton suostumus haastatteluun ja luottamuksellinen suhde tutkimuksen salassapitoa unohtamatta. Haastatteluun osallistui kaksi pohjoispään suljetulle osastolle sijoitettua vankia, osastolla työskentelevät kaksi vartijaa sekä Keravan vankilan asiantuntija.

Tutkimuksen analyysimenetelmänä käytettiin niin sanottua arvoituksen ja havaintojen pelkistämistä, jota pyrittiin etsimään haastateltujen vastauksista. Vastauksissa oli riippuvaisia tai riippumattomia yhtäläisyyksiä. Idean tarkoitus liittyy tutkimuksen teoriaan, haastatteluihin, kokemuksiin sekä havaintoihin, jotka pelkistyvät yhteiseen tutkittavaan ilmiöön. Ilmiön nimitäjä kytkeytyi tämän opinnäytetyön otsikkoon.

Tutkimustulosten vastauksena tuli selkeästi esille seuraavia tekijöitä, joilla oli yhteys uhkaavien tilanteiden syntymiseen tutkittavalla osastolla. Osaston olosuhteet olivat epätarkoituksenmukaiset ja vankimäärä oli liian suuri sellien kokoon nähden. Vankien erilaisuus yhteiselle, fyysiset ja psyykkiset ongelmat, vankien oma alakulttuuri ja kokemus henkilökunnan liiallisesta valvontakontrollista olivat yhteydessä uhkaavien tilanteiden syntymiseen. Lisäksi vangeille suunnattuja toiminnallisia terapiamuotoja oli liian vähän ja tekninen valvonta oli puutteellista. Uhkaavia tilanteita estäviä tai vähentäviä tekijöitä tuli esille seuraavasti: Osastointia on kehitettävä ja vankimäärä on suhteutettava sellien-/osaston kokoon nähden. Toiminnallista terapiaa ja kameravalvontaa on lisättävä. Valvontahenkilöstön ammattitaitoa on kehitettävä ja ylläpidettävä ja tarvittavan henkilöresurssin valvontaa on tehostettava. Tarvittavien teknisten apuvälineiden riittävyys uhkaavien tilanteiden estämiseksi on myös varmistettava.

Asiasanat: uhkaavat tilanteet, suljettu osasto ja uhkaavien tilanteiden estäminen

Janne Ylinen

Threat situations in the north side units of Kerava prison.

Year	2012	Pages	51
------	------	-------	----

The aim of this thesis was to define the facts that create threat situations in the north side units of Kerava prison. The north side closed units are subdivided into two sections that are not separated from each others. It can be said to be one big unit in Kerava prison department structure. The research material is focused on criminal behavior models related to the theoretical concepts of the facts affecting personality. According to this research, these are one of the many components that cause impulsive behavior directed to the environment by a person behaving in a threatening manner. Four questions were drawn up to analyze the research problem.

The study material was selected by a theme interview. The inmate information system and the official documents of prison were also used as utility. The interviewees were discretionarily selected. The base was an absolute consent to the interview not forgetting the concealment. The interviewees were two inmates placed at the closed unit, two employees and the expert of Kerava prison.

The analyzing method was so called secrecy and observation reducing that was attempted to find from the answers. The answers were dependent or independent affinities. The aim of the idea is connected to the theory, interviews, experiences and observations. The denominator phenomenon was attached to the title of this thesis.

The research results clearly indicate the issues that were connected to the threat situations on the examined unit. The unit circumstances were impractical, the quantity of inmates considering the cell size was too big. The differences of inmates, physical and psychological problems, the prison subculture and the experience of too high control from the employees were related to the threat situations. There were also too few therapy forms and technical control. The issues diminishing or preventing the threat situations were: The compartmentation must be improved and, the cell size must be taken into consideration in inmate quantity. The functional therapy and video surveillance must be added. The expertise of the employees must be added and supported. There must also be enough technical equipment to prevent the threat situations.

Keywords: threat situations, closed units and preventing threatening situations

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Toimintaympäristön kuvaus.....	6
2.1	Vangin sijoittelua ohjaava lainsäädäntö	10
2.2	Normaaliusperiaate	11
3	Teoreettinen viitekehys	11
3.1	Väkivalta ja aggressio	14
3.2	Tilanne- ja ympäristötekijät	15
3.3	Vankilan alakulttuuri	16
3.4	Vankilan omat vankiryhmittymät.....	17
3.5	Aikaisempi väkivaltaisuus	18
4	Tutkimusongelma ja -kysymykset.....	19
5	Tutkimusmenetelmä	20
5.1	Haastateltavat	21
5.2	Haastateltavien taustat	21
5.3	Tutkimuksen luotettavuus	22
5.4	Eettisyys	22
6	Suljetut osastot vankilassa.....	23
7	Tutkimustulokset	23
7.1	Uhkaavat tilanteet pohjoispään suljetulla osastolla	24
7.2	Ilmoitus väkivallasta, uhkauksesta tai muusta painostuksesta (A ja B lomake).....	26
7.3	Suljetun osaston olosuhteet ja niiden vaikutus uhkatilanteiden syntyyn	27
7.4	Vankien terveydellisten ongelmien yhteys uhkatilanteiden syntyyn	29
7.5	Miten uhkaavat tilanteet syntyvät	30
7.6	Mitkä vankityypit aiheuttavat ongelmia suljetulla osastolla	31
7.7	Näkökulmia pohjoispään suljetun osaston turvallisuuden parantamisesta.....	33
8	Johtopäätökset.....	34
9	Pohdinta.....	38
	Liite 1 Tutkimuslupahakemus.....	42
	Liite 2 Suljetun osaston päiväjärjestys.....	46
	Liite 3 Teemahaastattelurunko.....	51

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia Keravan vankilan suljetun pohjoispään osaston uhkaavia tilanteita. Työn tavoitteena on myös selvittää, miten uhkaavat tilanteet syntyvät. Lisäksi tutkimuksella haetaan ratkaisua uhkaavien tilanteiden estämiseen ja menetelmiä, joilla voidaan parantaa vankilan suljetun osaston turvallisuutta rangaistuksen turvallisen täytännönpanon kannalta. Tutkimuslupaa anoin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköltä 21.2.2011. Anomukseen vastattiin myönteisesti 16.3.2011. Tutkimuksen kohderyhmäksi valitsin pohjoispään suljetulla osastolla työskentelevät vartijat, vangit sekä Keravan vankilan asiantuntijaksi valikoitunut henkilö.

Keravan vankilan suljettu osasto koostuu kahdesta kerroksesta. Osastoja kutsutaan pohjoispää ykköseksi ja pohjoispää kakkoseksi. Osastoihin on rakenteellisesti sijoitettuna kahdeksantoista vankisellia. Selleissä on vankipaikkoja yhdestä kuuteen. Sellikoosta riippuen on sellissä ollut joskus asutettuna jopa seitsemän vankia. Vangeilla on mahdollisuus oleskella molemmilla kerroksilla ovien ollessa auki. Osastoja toisistaan eriyttävää ovea ei ole. Niin sanottuja paljusellejä on molemmilla kerroksilla yhteensä viisi. Paljuselleistä vangeilla on mahdollisuus päästä wc-tiloihin 24 tuntia vuorokaudessa. Jokaisessa asuttavassa sellissä on niin sanottu valotusnappi. Vartijat tietävät vangin painaessa tätä nappia, että vangilla on asiaa valvontahenkilökunnalle. Tutkimushetkellä vankeja oli sijoitettuna suljetun pohjoispään osastoille 1 ja 2 noin 42 - 50 vankia. Suljetuille osastoille on sijoitettuna rikostyyppiltään hyvinkin erilaista vankiaainesta. Tuomioistuinlaitoksen määäämien vankeustuomioiden syitä ovat olleet esimerkiksi omaisuusrikokset, huumausainerikokset, henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset sekä seksuaalirikokset. Ulkomaalaiset vankiryhmät sekä Suomen omat vähemmistöryhmät ovat myös laajasti edustettuina pohjoispään osaston vankisijoittelussa.

Toteutin tutkimukseni kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimusmenetelmänä, jossa käytin teemahaastattelua. Pyrin kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että kysymykset olisivat informatiiviselta muodoltaan selkeitä, ymmärrettäviä ja yksinkertaisia. Haastattelu kohdistui suljetulla osastolla työskenteleviin vartijoihin, osaston vankeihin sekä Keravan vankilan asiantuntijaksi valikoituneeseen henkilöön.

2 Toimintaympäristön kuvaus

Keravan vankilalla on yli 100 vuoden ajanjaksolle ulottuva laitoshistoria. Alun perin se oli Suomen ensimmäinen kasvatuslaitos. Sitä kutsuttiin Koivulan kasvatuslaitokseksi ja se aloitti toimintansa vuonna 1891. Laitos oli 70 -paikkainen ja tarkoitettu miespuolisille 7-14-vuotiaille rikoksen tehneille sijoituslaitokseksi. 1900-luvulle tultaessa kasvatuslaitokseen oli laajennettu muutama otteeseen lisätiloja. Laitoksen kurinpito oli ankaraa ja erityisesti kovaa työtä pi-

dettiin arvossaan. Kasvatusmenetelmiin kuuluivat myös jumalanpelko, siveys sekä tieto, ahkeruus ja hyvä järjestyksen pito. (Väkeväinen 2003: 9.)

Sosiaaliministeriö lakkautti vuonna 1927 Koivulan kasvatuslaitoksen asetusteitse ja sen tilalle perustettiin väliaikainen nuorisovankila, joka 31.12.1927 vakinaistettiin asetuksella. Nuorisovangit tulivat kuitenkin Keravalle vasta 22.3.1928. (Keravan vankila 2006: 2).

Vankiloiden nimet muuttuivat vuoden 2001 alussa, jolloin nimimuutosten yhteydessä Keravan nuorisovankilasta tuli Keravan vankila. Helsingin avovankilan Vantaan osasto muutti 1.4.2009 niin sanotun poikaosaston tiloihin, jolloin Keravan vankilan poikaosasto luonnollisesti lakkautettiin. Nykyisyydessään Helsingin avovankilan Vantaan osaston nimi muuttui muuton yhteydessä Keravan avolaitokseksi. Kirjasin lyhenteenä se merkitään Kev/A ja suljettu vankila Kev. Keravan vankilassa on sijoitettuna 95 suljettua vankipaikkaa ja sinne sijoitetaan pääasiassa nuoria, ulkomaalaisia ja lyhyttuomioisia vankeja Etelä - Suomen läänistä. Vankilassa on noin 124 virkaa. (Keravan vankila 2011: 1.)

Nyky muodossaan vankilan päärakennus jakaantuu kolmeen vankiosastoon; pohjoispäähän, itäpäähän ja eteläpäähän. Rakennukseen kuuluu myös hallinto-osa, jossa on vankilan johtajan, apulaisjohtajan sekä toimistovirkailijoiden työhuoneet. Vankipaikkoja pohjoispäähän on laskettu 70. (Keravan vankila 2006: 7). Päärakennuksessa on myös vankien ruokala, kaksi matkaselliä, päivystäjän huone, vangin vastaanotto, jota kutsutaan narikaksi, toimintatila, henkilökunnan sosiaaliset tilat, perhetapaamistila sekä itäpäähän sijoittuvat koulutuksen-, kuntoutuksen- ja sosiaalityöhön tarkoitetut toimistot, jota kutsutaan myös nimellä hoitokerros.

Olen ottanut tutkimukseeni mukaan vain Keravan vankilan suljetun pohjoispään osastot 1 ja 2. Alla olevat kuvat esittävät pohjoispään osastojen olosuhteita ja rakenteita.

Kuva 1: Suljetulle pohjoispää 1 ja 2 osastolle johtava väliovi

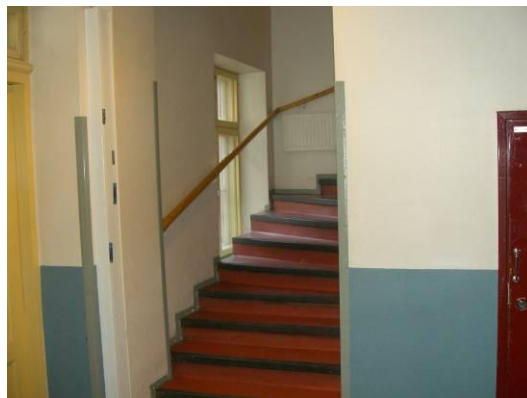

Kuva 2 ja 3: Suljetun pohjoispään osaston pyykkihuone ja suihkutilat

Kuva 4: Pohjoispää ykkösen turvaselli. Paljuselli

Kuva 5: Näkymä pohjoispää 1-käytävä, joissa sijaitsevat vankisellit

Kuva 6: Pohjoispää 1 neljän hengen selli

Kuva 7: Pohjoispää 1 menevät portaat p 2:lle

Kuva 8: Pohjoispää 2 osaston käytävä

Kuva 9: Pohjoispää 2 osaston kuuden hengen selli

Kuva 10: Pohjoispään 2 paljusellejä

Kuva 11: Kuvan 10 paljusellin näkymä käytävältä

Kuva 12: Näkymä pohjoispää 2 selliosaston käytävältä (Ylinen 29.4.2011)

Kuva 1 esittää suljetulle pohjoispää-osastolle johtavaa väliovea. Tämä väliovi erottaa pohjoispään muista vankilan osastoista. Kuvissa 2 ja 3 on pohjoisosaston vangeille tarkoitettu pyykinpesutila sekä osaston yleinen suihkutila. Sinne on sijoitettuna kaksi suihkua sekä lavuaari. Kuvassa 4 on pohjoispään yksi osasto. Kuva esittää turvaselli ykköstä, jota ei varsinaisesti ole tarkoitettu vakinaiseen asumiskäyttöön, koska se on niin sanottu ”paljuselli”. Olosuhteiden pakosta sitä on käytetty vankisijoittelussa. Sijoitus on perustunut vangin suostumuk-

seen, koska sijoittelu muihin osaston selleihin on ollut vangista johtuneista syistä mahdotonta. Kuvassa 5 on näkymä pohjoispää ykkösen asunto-osaston käytävästä, jossa sijaitsevat vankien sellit. Kuvassa 6 on neljän hengen selli, jossa on oma WC. Kuvassa 7 on pohjoispää ykköseltä pohjoispää kakkoselle johtavat portaat. Kuvassa 8 on pohjoispää kakkosen kerrosnäkyvä. Osastolla sijaitsee myös kerrosvartijan toimisto, josta vanki hakee lääkkeitä sekä asioi muissa vankilaan liittyvissä asioissa, kuten luvissa, anomuksissa, tiedusteluissa ja selvityksissä. Kerroksella on myös kaksi vankipuhelinta, joita ei kuvassa näy. Kuvassa 9 on kuuden hengen selli, johon voi olla sijoitettuna kuusi vankia, joskus jopa seitsemän. Kuvissa 10 ja 11 on pohjoispää 2 kerroksen paljusellejä, joita on kerroksella kolme. Vangeilla on mahdollisuus päästä wc-tiloihin 24 tuntia vuorokaudessa. Sellit ovat tällä hetkellä yhden hengen sellejä, mutta olosuhteiden pakosta niihin voidaan asuttaa myös kaksi vankia. Tämä johtuu kokonaisvahvuuden ylittymisestä Keravan vankilassa, mikä on laskettu 95 vankipaikan mukaan. Kuvassa 12 on näkymä pohjoispään 2 osaston peräosastosta, jossa myös kuvan toisessa päässä sijaitsee vankipuhelimet ja kerrosvartijan toimisto.

2.1 Vangin sijoittelua ohjaava lainsäädäntö

Voimaan tullut vankeuslaki (1.10.2006) 2005 N:o 7 määrittelee vankeuden täytäntöönpanoviranomaisen toiminnalliset tehtävät, kuten:

- Lisätä keinoja, jotka edistävät vangin valmiuksia elää ilman rikoksia, parantaa sijoittumista yhteiskuntaan, rikosten tekemisen estäminen vankeusaikana. (VL, 1:2 §.)
- Vankeusrangaistus saa olla sisällöltään tai muodoltaan pelkkä vapauden menetys tai sen rajoittaminen. (VL, 1:3 §.)
- Täytäntöönpanon on oltava turvallista vangeille, henkilökunnalle sekä koko yhteiskunnalle. Vankilan olot on oltava olosuhteiltaan mahdollisimman samankaltaiset kuin vallitsevassa yhteiskunnassa. (VL, 1:3 §.)

Vangin sijoittumista vankilaan ohjaavat vankeuslain yleisperiaatteet, jotka määrittelevät vangin sijoittumista vankilaolosuhteisiin esimerkiksi

- vangille laaditun yksilöllisen rangaistusajansuunnitelman mukaisesti,
- sukupuolen,
- iän,
- aikaisemman rikollisen menneisyyden,
- mahdollisuuden hoitaa asiansa omalla kielellään,

- ottaen huomioon vangin pitämisen varmuus vankilassa, mitä turvallinen täytäntöönpano edellyttää vankilan turvatasoon nähden,
- mahdollista sijoittua myös avolaitokseen (VL, 4:8 §),
- vankilassa voi olla toiminnoiltaan ja valvonnan asteeltaan eri osastoja, joissa otetaan huomioon vankilan järjestys ja turvallisuus tai jonkun muun henkilön turvallisuus. (VL, 5:1 §).

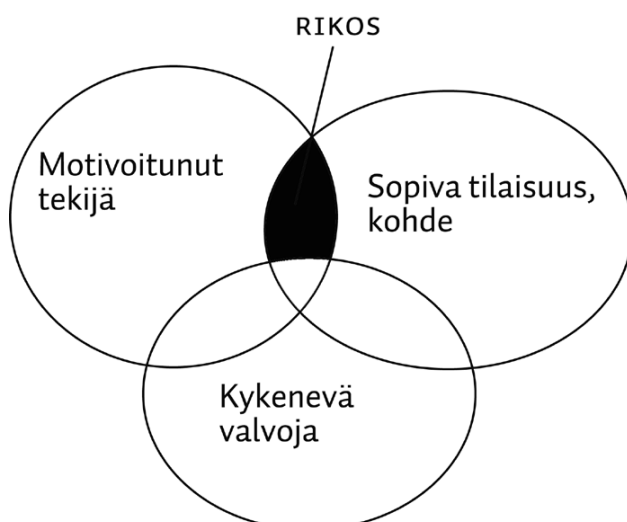
2.2 Normaaliusperiaate

Lain suositukset ja määräykset ohjaavat vangin oikeudenmukaista kohtelua ja antavat asianmukaiset asumisolosuhteet kärsiä tuomioistuimen määräämä lainmukainen tuomio, jolla vanki menettää oman itsemääräämisoikeuden normaalista yhteiskunnasta. Vankeustuomio on kuitenkin pelkkä vapauden menetys ja vankiloiden on huolehdittava siitä, että oikeus, kohtuus ja niin sanottu normaaliusperiaate toteutuvat vangin kohtelussa. Normaaliusperiaatetta ei oikeus- ja vankeinhoitokirjallisuudessa ole tyhjentävästi määritelty, mutta itsestään selvyytensä pidetään esimerkiksi

- Koulutuksen-, kuntoutuksen ja terveydenhuollon järjestämistä vankilan puolesta,
- yhteiskunnan palveluiden järjestämistä niin pitkälle kuin mahdollista,
- vankien syrjäytymisen ehkäisemisen normaalipalveluiden ulkopuolelle,
- vangin vapaudenmenetyksestä koituvien haittojen minimoimista sekä
- vankilaelämän normalisoimista siviilielämän kaltaiseksi. (Hartoneva 2002: 18 - 19.)

3 Teoreettinen viitekehys

Teoreettinen viitekehys ohjaa tutkimuksen kulkua ja toteutusvaihetta. Olen laatinut tutkimukseen työhypoteesin, jonka tarkoituksena on olla apuna tutkimuksen tulosten analysoimisessa objektiivisesti ilman ennakoasenteita tutkittavasta ilmiöstä. Kuvio 1 esittää tämän tutkimuksen hypoteesia. Laineen 2007 mukaan sosiaaliset rakenteet ja siinä tapahtuvat muutokset liittyvät tilaan ja aikaan. Nämä kolme asiatekijää muodostavat niin sanotun ” rikollisuuden kolme ehtoa, jota kutsutaan arkirutiiniksi”. (Laine 2007: 141.)

Kuvio 1: Rikoksen kolme ehtoa (arkirutiinit)

Kuvio yksi esittää rikoksen kolmea ehtoa, joka mahdollistaa rikostapahtuman syntymisen. Mikään näistä ei yksistään riitä synnyttämään rikoksia tai rikostapahtumaa. Yksikin kuviosta puuttuva tekijä estää mahdollisen rikoksen. Kuvio mallintaa myös ajatusta siitä, että kaikilla rikoksen kolmeen ehdollistumiseen kuuluu syy - seuraussuhde. Tätä ensimmäistä selitysteoriaa esittivät Lawrence Cohen ja Marcus Felson 1979. (vrt. Cohen & Felson 1979; Laineen 2007: 141 mukaan.)

Tätä työhypoteesia voidaan soveltaa tutkimuksen lopussa, kun tulokset on analysoitu. Voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, onko esimerkiksi suljetun osaston olosuhteilla merkitystä uhkaavien tilanteiden syntyyn tai onko valvonnan intensiivisyydellä merkitystä tutkimusongelman ratkaisemiseen. Rikoksen kolme ehtoa- kuvioon voidaan sijoittaa koeotoksi kolme ehdollistumaa, joita ovat; rikoksen tekijä on vanki, rikoksen kohde on vanki tai suljetun osaston vartija ja viimeisenä puuttuva kontrolli (vartija tai vankilan omat tekniset turvajärjestelmät tai joku muu vastaava, joka voisi ehkäistä rikoksen). Erään teorian mukaan ” kyvykkäiden valvojien ” poissaololla on jo merkitystä poikkeavan tilanteen syntymiseen eli tässä tapauksessa vartija tai tekniset turvajärjestelmät, esimerkiksi valvontakamerat, voisivat estää uhkaavan tilanteen. (Laine 2007: 141.)

Rikoksen kolme ehtoa lisää eräiden tutkimuksien valossa merkittävästi uhkaavien tai poikkeavien tilanteiden syntymistä. Arkirutiinit kuvaavat tavallista elämän kulkua, johon kuuluu ihmisten arki ja perusrutiinit, kuten herääminen, syöminen, kaupassa käynti, seksi, autolla ajaminen sekä sosiaalinen kanssakäyminen. (vrt. Cohen & Felson 1979; Kivivuoren 2008: 325 - 326 mukaan.) Kivivuori esittää erästä lähestymistapaa, joka joiltain osin voinee selittää rikoksen tekijään liittyviä yksilöllisiä riskitekijöitä:

- impulsiivisuus, aggressiivisuus, lyhytjäntteisyys, päihdeongelma
- heikko itsekontrolli, holtiton elämäntapa

- eri ikäkausina (lapsuus, nuoruus, aikuisuus) jatkunut rikosalttius
- yksilöiden hakeutuminen niin sanottuihin ”omiin piireihin”
- ympäröivä kulttuuri ja turhautuminen nyky-yhteiskuntaan (sosiaalinen syrjäytyminen). (Kivivuori 2008: 136).

Rikoksen kohde valikoituu arkirutiiniteorian mukaan ajan, paikan ja tilanteen yhteisvaikutuksella, koska selittävänä tekijänä on rikoksen kolme ehtoa. Vankiloihin on potentiaalisia rikosentekijöitä luonnollisesti kasautunut verraten paljon, koska he ovat rikkoneet Suomen lakia. Tässä suhteessa todennäköisyys joutua rikoksen kohteeksi vankilassa on hyvinkin suuri. Tapa-kulttuuri on miltei samanlainen kuin normaalissa yhteiskunnassakin, mutta vankiloihin on muodostunut eräänlainen ”vankilakulttuuri”, jossa on omat käyttäytymissääntönsä (kts. kap-paleet 6.3 ja 6.4). Rikoksen kohteetkin valikoituvat jossain määrin sattumanvaraisesti, koska rikoksen kohde on sillä hetkellä väärässä paikassa tai tilanteessa. Vankien väliset konfliktitilanteet, jotka purkautuvat väkivaltana, tapahtuvat poikkeuksetta valvomattomissa tiloissa. Harvoin väkivalta suoranaisesti purkautuu vankilan henkilökuntaan, mutta väkivallan mahdollisuus on aina olemassa näissä vankien keskinäisissä mittelöissä.

Omien havaintojeni mukaan vankilan omalla tai tietyn vankilan osaston yleisellä ilmapiirillä on merkittävä osa tai syy-yhteys rikoksen kohteen (uhkaavan tilanteen) valikoitumiseen. Tähän yhdistettynä vankien moniongelmaisuus, mielenterveysongelmat ja kulttuuriset taustat ovat lähes poikkeuksetta osasyynä uhkaavan tilanteen syntymiseen. Toisaalta, uhkaavaan tilanteen kohteeksi joutuneelle ei aina löydy järjellistä syytä. Vartijan puuttuminen vangin itsemääräämisoikeuteen aiheuttaa myös lisäjännitteitä vartijan-vangin välisissä sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa suljetulla osastolla. Tällaisissa tilanteissa pitää olla erityisen tarkkana, koska vankien kohtelun pitää olla tasapuolista ja ulkopuolisin silmin tarkasteltuna lainmukaista. Vankeuslaki VL 1:5-6 § sanoo: ”Vankeja on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen. Vankeinhoitolaitoksen virkamiehen on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä sovinnollisuutta edistäen. Vankeinhoitolaitoksen virkamiehen tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin ylläpitää vankilan järjestystä ja turvallisuutta.”

Sivuilla 7 - 9 on muutamia otoksia pohjoispään suljetulta osastolta ja selleistä. Tosin kuvat eivät havainnoi aivan täysin oikeita mittasuhteita osaston rakenteellisista olosuhteista. Kuten kuvat osoittavat, sellit ovat suhteellisen pienet ja osaston käytävät kapeat sekä sokkeloiset. Pohjoispään osaston käytävän peräosat sisältävät kuolleita kulmia eli näkyvyys on nolla seuraavalle käytävälle. Sellien ovien auetessa, näkyvyys peittyy täysin suoraan katsottuna käytävän päähän, jolloin tilan hallittu kontrolloiminen tai ylipäätään valvominen on vaikeaa. Osastolla ei ole kameravalvontaa käytävillä, joten osastolla olevat vartijat joutuvat jalkautumaan kerroksille, pystyäkseen kontrolloimaan osaston järjestystä ja turvallisuutta. Puhelinsoitot, lääkkeidenjako, neuvonta sekä muut osaston päiväjärjestykseen kuuluvat toiminnot on myös

hoidettava samanaikaisesti. Osastolla on vakinaisesti kaksi vartijaa, jotka hoitavat edellä mainitut tehtävät. Dynaamista valvontaa ei tällöin pysty suorittamaan mielestäni erityisen hyvin, koska osaston päiväjärjestyksen toteutuminen vie vartijan valvontaa muualle osaston toimintoihin.

Kivivuoren (2008) mukaan tilannepohjainen rikosentorjunta pyrkii vähentämään tai vaikeuttamaan rikoksen syntymistä sen sijaan, että se vähentäisi rikosmotivaation syitä. Ajatuksena on löytää erilaisia torjuntamalleja, jotka on fokusoitu kunkin rikostyyppin mukaan; aikaan ja paikkaan sopiva. Kameravalvonta olisi tässä suhteessa oivallinen apuväline uhkaavan tilanteen estämiseen, koska tällaiset tilanteet dokumentoituvat. Kameravalvonnalla olisi siten ennalta estävä vaikutus vangin käyttäytymiseen. Kiinnijäämisen pelko ainakin kasvaisi vankien keskuudessa. Tosin eräät tutkimukset ovat osoittaneet, että tällöin rikollisuus siirtyy muualle, missä valvontaa ei ole; ”rikollisuus sykkii samalla pulssilla kuin lailliset toiminnat” (vrt. Felson & Cohen 1979; Kivivuoren 2008: 326 mukaan).

3.1 Väkivalta ja aggressio

Asiakkaan taholta tuleva väkivalta ja aggressio työntekijää kohtaan voidaan jakaa karkeasti kahteen osatekijään. Se voi olla henkistä tai fyysistä väkivaltaa. Toisaalta täytyy myös muistaa, että henkisen väkivallan kokeminen on kohteeksi valikoituneelle aina henkilökohtainen kokemus. Henkinen väkivalta voi olla esimerkiksi psykologista, joka voi olla hetkittäistä tai jatkuvaa. Aggressio voi olla fyysistä tai verbaalisen suoraa tai epäsuoraa. Se voi kohdistua ympäristöön tai yksilöön ja se voi olla tahallista ja sillä aiheutetaan henkistä pahoinvointia työympäristöön. Fyysisellä aggressiolla on vakavat seuraukset työntekijälle. Sillä aiheutetaan näkyviä fyysisiä vammoja. (Viemäro 2006: 18.)

Väkivaltaisen käyttäytymisen esiintymismuotoja:

- Asiakas - työntekijä; syy - seuraussuhde \longrightarrow asiakas provosoi \longrightarrow työntekijä provoisoituu \longrightarrow syntyy uhkaava tilanne,
- Päihtymys- ja päihdevieroitustilat,
- Persoonallisuushäiriöt,
- Psykoottiset tilat,
- Depressio aggressio kohdistuu yksilöön itseensä tai ympäristöön. (Viikki-Ripatti 2009.)

Aggressio on tunnetilaltaan voimakas tekijä ihmisen tunne- elämässä. Siihen ei löydy yksiselitteisiä tutkimustuloksia, mutta on kuitenkin oletettu, että siihen liittyy sukupolvelta toiselle periytyviä perintötekijöitä. Aggressioon on myös liitetty tiettyjä aineenvaihduntatapoja. Ne selittyvät erilaisilla biologisilla tapahtumasarjoilla, joita ovat muun muassa elimistön poik-

keavat verensokerin laskutaipumukset ja aivojen serotoniinin laskuvaihtelut. Eräissä tutkimuksissa on myös todettu, että lapsuudenaikaiset pahoinpitelyt voivat johtaa neurologiseen vammaan aivoissa aiheuttaen poikkeuksetta epänormaalia käyttäytymistä. Tähän liitettynä psykiatrinen sairaus lisää usein toistuvia käyttäytymisen hallinnan menetyksiä. Ihmisen vanhe-
tessa fyysinen ja psyykinen terveys luonnollisesti heikkenee. Toisaalta kaikille aggressiivisuuden syyllä on monta muuttuvaa tekijää, jotka vaikuttavat toisiinsa. Siihen liittyvät esimerkiksi ympäristötekijät ja yhteiskunnalliset muutokset, jotka voivat heijastaa lisääntyntä väkivaltaa, biologiset ja psykologiset tekijät sekä tilanne- ja ympäristötekijöihin liittyvät yhteiset vaikutusmekanismit. (Weizmann-Henelius 1997: 16 - 17.)

3.2 Tilanne- ja ympäristötekijät

On havaittu, että varhaisimmat kokemukset ja kasvuympäristö vaikuttavat merkittävästi ihmisen kehitykseen. Turvallinen lapsuus ja oikeanlainen kasvuympäristö luovat positiivisen ilmapii-
riin persoonallisuuden kehittymiseen. Kuumuus, melu ja erilaiset altistumiset ympäristöteki-
jöiden yhteisvaikutuksiin voivat laukaista tai lisätä aggressiivisuutta henkilöissä, jotka elävät
tällaisissa olosuhteissa. (Weizmann-Henelius 1997: 17 - 18.)

Lapsuudessa koettu väkivalta tai hyljeksintä merkitsevät useimmiten traumaattista kokemus-
ta, joka voi laukaista myöhemmällä aikuisiällä väkivaltaisen käyttäytymisen ympäristöä koh-
taan. Traumamallin mukaan lapsuudessa koetut väkivalta- tai laiminlyöntitilanteet voivat
tuottaa voimakasta avuttomuutta ja pelkoa. Tällaiset tilanteet ja tunnetilat heijastuvat myös
myöhempiin kokemustilanteisiin, joista aggressiivinen henkilö löytää oman toimintamallin
ratkaistakseen esimerkiksi ihmissuhteissa esiintyvät ongelmat. Tätä kutsutaan myös uudel-
leenkokemis- ja välttämisoireeksi. Se voi ilmetä ajatus-, käyttäytymis- ja tunnetasolla. (Haa-
pasalo 1999: 1552.)

On tilanteita, joissa on helpompi suuttua ja käyttäytyä vihamielisesti kuin toisissa tilanteissa.
Nämä kuuluvatkin juuri tilannetekijöiden joukkoon, koska ne tuottavat epämiellyttävän tun-
teen ja ohjaavat myöhemmässä vaiheessa yksilön käyttäytymistä. Näistä tilanteista tulevat
ärsykkeet ja omat negatiiviset tunnetilat mahdollistavat suuttumuksen tunteen kohteelle. On
esitetty, että turhautuminen on vahvin tunnetila aggressioon. Tilannetekijää kutsutaan myös
provokaatioksi. Sana provokaatio tarkoittaa kiihottaa, yllyttää tai provosoida. (Viemäro 2006:
20.)

3.3 Vankilan alakulttuuri

Väkivallan yleistä kulttuuria säätelee vankilassa niin sanottu alakulttuuri, jota ohjaa useimmiten vahvemman oikeus alistaa heikompaa yksilöä vankien keskuudessa. Onko pelkästään vankilan oma kontrollijärjestelmä osasyynä ilmiön syntymiseen? Pelisäännöt osaltaan muistuttavat yhteiskuntamme normaalia tapa- ja hallintokulttuuria, mutta vankien keskuudessa se on yhteiskunnan pakkosääntelyn vuoksi muodostunut omaksi alailmiöksi. Keskeisimmät säännöt muodostavat henkilökunnan ja vankien alakulttuurit ja niiden kohtaamista säätelevät käyttäytymislait. Vankien alakulttuuria ohjaavat keskeiset lait:

- Maskuliinisen voiman arvostaminen,
- fyysinen voima tai älyllinen oveluus,
- erilaisten tehtävien suorittaminen vankiyhteisössä,
- kasvojen säilyttäminen vankiyhteisössä; älä veljeile henkilökunnan kanssa, älä vasikoi,
- riskin ottaminen kohottaa vankistatusta,
- omat etniset vähemmistöryhmät ja niihin sitoutuminen sekä
- sitoutuminen oman alakulttuurin pelisääntöihin. (Työryhmän raportti 2001: 23 - 24.)

Maailmalla on tehty erilaisia psykologisia vankilakokeita. Stanfordin yliopistossa tutkittiin vuonna 2006, mitä tapahtuu kun laitetaan tavallisia kansalaisia suljettuun laitokseen ja henkilöt erotellaan vartijoiksi - vangeiksi. Tutkimuksessa havaittiin, että molemmissa ryhmissä koettiin erittäin voimakasta yhteisöllistä kehitystä vartijoiden ja vankien keskuudessa. Näyttäisi siltä, että vankilan alakulttuurilla ja vankiyhteisöllä olisi jonkinlainen sosiologinen välttämättömyys. Jos ilmiötä halutaan tarkemmin tutkia ja analysoida on ymmärrettävä suljettujen laitosten tai vankiloiden rakenteellinen luonne. (Laine 2007: 331.) Näkemykseni ja kokemukseni on se, että mitä suljetumpi laitos, sitä vahvempi kontrollipolitiikka ja mitä avoimempi laitos, sen löyhempi kontrolli. Mielestäni juuri näillä osatekijöillä, kuten vahvalla - ja matalalla kontrollilla voikin olla tietynlainen syy-yhteys ns. alakulttuurien tai kulttuurien syntymiseen laitoksissa. Kuten tässä kappaleessa on mainittu, se on ”sosiologinen välttämättömyys”. Kun ihmisiltä viedään oma itsemääräämisoikeus, on melkein luonnollista, että jonkinlaista muutostavastarintaa on odotettavissa. Moraaliseksi kysymysasetteluksi voidaankin asettaa: kuka noudattaa lakia ja kuka ei, mikä on oikeudenmukaista sekä rikos-rangaistus. Viranomaisten puuttumisella on yleisestävää - erityisestävää vaikutusta yksittäisten henkilöiden käyttäytymiseen maassamme säädettyjen lakien mukaisesti.

Henkilön saapuessa suorittamaan vankilaan vankilatuomiotaan, saa hän välittömästi oman vankilaidentiteetin johon kuuluu vankinumero, omaisuuden luettelointi, tulopuhuttelu ja neuvonta-ohjaus vankilan sääntöihin ja käytäntöihin. Tämä on ensimmäinen kiinnittyminen lai-

toksen kulttuuriin, joka henkilön on hyväksyttävä mielipiteistään huolimatta. Tätä kutsutaan tieteellisin termein prisonaatio-käsitteeksi, joka on eräänlainen prosessi, jossa vanki liittyy vankilayhteisöön ja omaksuu asteittain laitoksen kulttuurin. Tosin tässäkin on havaittavissa eriasteisia eroja. Jokainen on yksilönä erilainen ja prisoitunut eri tavalla. Vaikuttavia tekijöitä, joita vangit kokevat eritavalla ovat esimerkiksi oman roolin kokeminen alhaisempana ja huonompana, paikallisen puhekielen omaksuminen, päiväjärjestyksen ja järjestyssääntöjen oppiminen, työpaikan saaminen, sellikavereiden hyväksyntä ja vankien omat käyttäytymis-/pelisäännöt. Nämä ovat jo ensimmäisiä askeleita laitostumiseen. Useita vuosia jatkuva vankilakierre voi vaikuttaa vahvasti prisonaation syntymiseen. (Laine 2007: 333.) Toisten puuttuessa meidän tekemisiimme, on luonnollista, että puolustaudumme jollain tasolla kontrolloivaa järjestelmää vastaan. Tutkimuksen perusajatuksena on myös tutkia, millä tavalla viranomaiskulttuurin puuttuminen vaikuttaa vangin käyttäytymiseen suljetulla osastolla.

3.4 Vankilan omat vankiryhmittymät

Junnisen mukaan vankiloissa on erilaisia vankiryhmittymiä, jotka aiheuttavat erityyppisiä ongelmia itselleen, toisilleen sekä vankilan henkilökunnalle. Näihin vankiryhmittymiin kuuluvat vankilan sisäiset - sekä siviilissä muodostuneet jengit. Nämä kaksi mainittua ryhmää aiheuttavat olennaisesti erilaisia jännitteitä vankilaolosuhteissa. Ryhmien ja jengien tarkoituksena on pitää omaa järjestystä ja valtapeliä, johon kuuluu uhkailu, kiristys, painostus sekä vankilan päätöksiin tai sääntöihin vaikuttaminen. Jengien ja ryhmien toimintatapa kohdistuu henkilökuntaan ja toisiin vankeihin. Ryhmän ja jengin jäsenet pyrkivät parantamaan omia vankeusajan olosuhteita ja edesauttamaan omien rikosten jatkamista vankilan sisällä-/siviilissä. (Junninen 2008: 78.)

Vankilan sisäisiin ryhmittyymiin kuuluu myös vähemmistöryhmiä, pelkääjiä, mielenterveysongelmaisia sekä päihteiden väärinkäyttäjiä. Vähemmistöryhmään kuuluu esimerkiksi Suomen romanit, joiden käyttäytymistä ohjaavat heidän omat kulttuurilliset perinteet. Heillä on myös erilaisia sääntöjä, kuten ”väistämissääntö”, joka voi velvoittaa tietyn romanisuvun väistämiseen vankilan osastolla. Vähemmistöön kuuluvat olennaisesti myös ihonväriltään ja äidinkieltään erilaiset henkilöt. Puutteellinen kommunikointi aiheuttaa ongelmia vankilan osastolle sijoittamisessa. Pelkääjät ovat oma lukunsa, koska vankilan sisäiset pelisäännöt määrittelevät, ketkä ovat vankiyhteisön mielestä pelkääjiä. Junninen mainitsee tietyt rikostyyppit, joilla voi olla vaikutusta pelkäämiseen. Niitä ovat siviilissä - ja vankilassa muodostuneet velat, ilmiantaminen tai rikoksesta puhuminen toisin kuin oletettu ja rikoksen luonne. (Junninen 2008: 79.)

Mielenterveysongelmaiset ja päihteiden väärinkäyttäjät muodostavat oman ongelmansa. Suljetuissa vankiloissa ei välttämättä ole riittävästi osastoja, jotka pystyisivät puuttumaan hei-

dän ongelmiinsa. Eräät seurantatiedot ovat osoittaneet, että useampi päihdeosasto vähentäisi ongelmia vankilan sisäisessä kurinpidossa. Mielestäni tärkeintä olisi osastointi, jolla saataisiin luotua erityyppisiä tai turvaluokituksestaan oikeinmitoitettuja osastoja. Hallitun vankimäärän sijoittelu asianmukaisiin selliolosuhteisiin luo vangeille yksilönä paremmat selviytymiskeinot prionaation tai vankilan alakulttuuriin kiinnittymiseen. (Junninen 2008: 81).

3.5 Aikaisempi väkivaltaisuus

Eräissä tutkimuksissa on todettu aikaisemman väkivaltaisuuden ennustavan aggressiivista käyttäytymistä. Tähän kuuluu olennaisena myös päihdeongelmat, psykopatia ja väkivaltaiset rikokset. Todettu on myös se tosiseikka, että vain osa on selitettävissä lääketieteellisin tutkimuskeinoin. (Eronen, Kaltiala-Heino & Kotilainen 2007: 2375.)

Rikoksen uusijoilla ja ei-uusijoilla on havaittu tiettyjä eroja, jotka altistavat rikoksen uusimiseen. Rikoksen uusijoilla on persoonallisuustekijöitä, joilla on havaittu olevan yhteyttä rikolliseen käyttäytymiseen. He omaavat heikompia vuorovaikutustaitoja, eivät kontrolloi omaa impulsiivista käytöstään, eivät kykene suunnittelemaan elämäänsä pitkällä aikavälillä katsottuna ja he ovat useasti piittaamattomia muita ihmisiä kohtaan. Tutkimuksissa on myös havaittu, että sellaisilla rikoksenteijöillä, joilla on aggressiivisuutta tai tunne - elämä epätasapainossa ovat korkeammassa suhteessa syyllistyä uuteen rikokseen. (Stoat & Häkkänen 2008: 47.) Uudet teoriat selittävät persoonallisuutta niin sanottuna ”viidestä suuresta persoonallisuuden elementistä”. Tähän kuuluvat:

- Tunne - elämän tasapaino,
- ulospäin suuntautuneisuus,
- avoimuus kokemuksille,
- sovinnollisuus sekä
- tunnollisuus. (Stoat & Häkkänen 2007: 14.)

Tunne-elämän epätasapaino kuvaa sopeutumista psykologisiin seikkoihin, jotka heijastavat omien tunnetilojen vaihteluita. Tähän kuuluu muun muassa katkeruuden, vihamielisyyden ja masentuneisuuden kokeminen sosiaalisessa ympäristössä. Ulospäin suuntautunut on positiivinen henkilö, joka hakeutuu sosiaalisiin tilanteisiin. Tällainen henkilö on kiinnostunut muista ihmisistä ja oma energiatasapaino ohjaa tilannehakuisuutta sosiaaliseen kanssakäymiseen. Ominaisuuksiin kuuluu myös hakeutuminen jännittäviin tilanteisiin. Avoimen henkilön ominaisuuksiin kuuluu kiinnostuneisuus, halukkuus kokeilla uusia asioita ja älyllinen uteliaisuus omiin tunteisiin. Sovinnollisuus heijastaa henkilön vuorovaikutustaitoja ja sen vastaelementtinä on vihamielisyys. Henkilöt, jotka ovat sovinnollisia, ovat useimmiten empaattisia ja suoria kun taas heidän käänteisenä vastakohtana on muista piittaamattoman manipulatiivinen suhtautu-

minen. Tunnollisuuteen kuuluu kyky hallita omaa impulsiivista käytöstään, kyky viedä ja suorittaa tehtäviä oman moraalikäsitelmän mukaan. (Stoat & Häkkänen 2007: 15.)

Uhkaavat tilanteet tutkitulla osastolla ovat yleensä niin sanottuja vuorovaikutuksellisia kohtaamisia, joissa kaksi toisilleen tuntematonta henkilöä toimii sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ensimmäistä kertaa vartija-vanki asetelmasta katsottuna. Tilanteisiin vaikuttavat vangin oma näkemys oikeudenmukaisuudesta sekä hänen oman persoonallisuuden elementtien rakentuminen. Vartijankin oma persoona ohjaa vahvasti tilanteen kulkua ja kehittymistä.

4 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tavoitteenani on selvittää Keravan vankilan suljetun pohjoispään osaston uhkaavia tilanteita ja tutkia, miten ne syntyvät osastolla. Olettamukseni mukaan suljetulla osastolla esiintyvät uhkaavat tilanteet eivät ole sattumanvaraista. Uhkaavilla tilanteilla tarkoitan tässä tutkimuksessa tilanteita, jotka kohdistuvat vanki-vanki, vanki-vartija-asetelmiin. Uhkaava tilanne voi eskaloitua vakaviin seurauksiin, kohdistuen esimerkiksi henkeen ja terveyteen, vankilaan ja järjestykseen vaikuttaviin turvallisuusnäkökohtiin, turvallisen täytäntöönpanon ja henkilökohdaisen koskemattomuuden vaarantumiseen.

Vankeuslain 1:3 § todetaan: ”Vankeuden täytäntöönpanosta vastaavien viranomaisten on huolehdittava siitä, ettei vankeuden aikana kukaan oikeudettomasti puutu vangin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Vankilan olot on järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia oloja.” Vankilat niin instituutioina kuin laitoksina sisältävät rakenteellisia ja kulttuurillisia eroavaisuuksia. Yhteiskunnan monimuotoisuus ja vankilassa esiintyvät erilaiset ongelmatilanteet ja vastakkainasettelut ovat lähes samankaltaiset kuin normaalissa vallitsevassa vapaassa yhteiskunnassakin. Vankilassa vallitsevat rakenteelliset olosuhteet ja niihin liittyvät muut lainmukaiset pelisäännöt luovat haasteellisen toimintaympäristön niin vangeille kuin henkilökunnalle. Valvonnalla ja kontrollilla ohjataan täytäntöönpanoviranomaisena vankilan vallitsevia pelisääntöjä ja vangin yksilöllistä käyttäytymistä.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan tilanteita, joissa on syntynyt tai olisi voinut syntyä uhkaava tilanne suljetun osaston vartijaa kohtaan. Tutkimuksessa on mukana muitakin vankilan henkilöstöön kuuluvia henkilöitä, joihin uhkaavat tilanteet ovat kohdistuneet pohjoispään suljetulla osastolla. Uhkaava tilanne on aina henkilökohtainen kokemus. Jokainen mieltää sen omien tunteuksien tai kokemusien perusteella: miltä minusta tuntuu tai tuntui. Tavoitteenani on selvittää, miten suljetulle osastolle sijoitettu vanki näkee omasta näkökulmastaan osaston uhkaavat tilanteet ja miten ne tilanteina tapahtuvat. Tarkasteltavat uhkaavat tilanteet määrittyvät haastateltavien ja vankitietojärjestelmästä saatujen tutkimuksessa käytettyjen il-

moitusten perusteella. Tutkimuksessa käytetty teoria myös selventää uhkatilanteiden selitysmalleja.

Tutkimuksen tarkoituksena on löytää erilaisia ratkaisumalleja, joilla parannettaisiin suurten suljettujen osastoiden turvallisuutta niin vartija-vanki kuin vanki-vanki näkökulmasta. Uhkatilanteiden selitysmallit ja niihin laaditut toimintaohjeet luovat ennakoivaa turvallisuusstrategiaa, joka on kaikkien kannalta vankilan näkökulmasta katsoen oikeaa turvallisuusajattelua.

Tutkimukseen olen laatinut neljä tutkimuskysymystä, jolla pyrin saamaan vastauksen tässä tutkimuksessa:

1. Miten suljetun osaston olosuhteilla on vaikutusta uhkaaviin tilanteiden syntymiseen?
2. Onko vankien terveydellisillä ongelmilla yhteyttä uhkaaviin tilanteisiin?
3. Miten uhkaavat tilanteet syntyvät?
4. Minkä tyyppiset vangit aiheuttavat ongelmia suljetulla osastolla?

Tutkimusmenetelmäni, jossa ei tehdä mitään tilastollisia analyysejä, ei mahdollista ehdottoman varmojen vaikuttavuus- ja syy-suhteiden päättelyä. Vankien ja henkilökunnan haastatteluilta pyrin kuitenkin etsimään mahdollisesti uhkaaviin tilanteisiin liittyviä uhkatekijöitä. Omat havaintoni, persoonani ja kokemukseni vankilassa tapahtuvista uhkaavista tilanteista yhdistettynä haastateltavien kokemuksiin voi kuitenkin antaa tutkimukselle lisäarvoa arvoituksen ratkaisemiseen.

5 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys määrää, millaista aineistoa halutaan kerätä ja millainen on analyysimenetelmä. Tässä on kuitenkin havaittu ongelmia, koska laadullisen tutkimuksen luonteeseen kuuluu moni-ilmiöinen tarkastelutapa monestakin eri näkökulmasta, jopa itseltään selviin asioihin. Tästä mainitsen esimerkin olettamuksesta: suljetulla osastolla vankilassa on aina uhkaavia tilanteita. Mitä vakavampi rikos vangilla on, sitä vaarallisempi vanki on suljetulla osastolla. Toisaalta tutkijan omatkin olettamukset voivat ohjata tutkimuksen kulkua, minkä olen tiedostanut itsessäni hyvin vahvana. (Alasuutari 1999: 83.) Alasuutarin mukaan *faktanäkökulma* sanoo seuraavasti: ”*Faktanäkökulma on itse asiassa helppo tunnistaa; siitä on kyse, mikäli voimme epäillä, että haastateltava tai muu lähde voi valehdella, harhauttaa tai olla epärehellinen*” (Alasuutari 1999: 91).

Tutkijan on oltava kiinnostunut tutkittavien ilmiöiden olemassaolosta ja niistä seikoista, jotka ovat todelliset ja totuuden mukaiset. Tutkijan on myös oltava kiinnostunut siitä, mitä on ta-

pahtunut ja selvittää onko tutkittavien mielipiteillä yhteyttä empiiriseen tutkimusaineistoon. (Alasuutari 1999: 91.) Käsitteiden mukaan omat ajatusmallit ohjaavat tutkimuksen kiinnostavuutta, koska omat kokemukset uhkaavista tilanteista ovat kokemuseräisesti hankittuja. Tunne, tilanne ja ympäristö ovat tuttuja tilannetekijöitä. Tässä on tietysti tutkimuksen heikkous ja toisaalta vahvuus. Näkisin, että jos tutkija tiedostaa tämän tunteen, se olisi suurta tiedon rikkautta, koska tiedon jalostuminen on tieteellisen tutkimuksen lähtökohta. Tässä tutkimuksessa voi tietyllä tavalla tulla mukaan myös laadullisen ajattelun laajuus, mistä näkökulmasta sitä on lähestytty ja onko se rajattu riittävän tarkasti itse tutkimusongelmaan (Eskola & Suoranta 2005: 19). Tätä ongelmaa olen yrittänyt poistaa laatimalla teemahaastattelurungon, joka selventäisi itse tutkimuksen tarkoitusta.

Tutkimuksen analyysimenetelmänä olen käyttänyt arvoitusten ratkaisuja ja havaintojen pelkistämistä. Teoreettinen viitekehys on rakennettu tutkimusongelman ympärille, koska aineiston ja haastateltavien vastauksista etsitään toisistaan riippuvaisia tai riippumattomia yhtäläisyyksiä. Nämä havainnot yhdistetään ja niitä pyritään tarkastelemaan monestakin eri näkökulmasta. Ideana on, että tutkimuksen teoria, haastattelut, kokemus ja havainnot pelkistyvät yhteiseen piirteeseen ja nimittäjään. Tämä on eräänlaista näytteiden yhdistelemistä, jossa määritellään tutkimuksen makrorakenteita. Näin saadaan tuloksille oma selitys, mistä jokin on syntynyt tai minkä sen on aiheuttanut. (Alasuutari 1999: 39 - 40.)

5.1 Haastateltavat

Haastateltavat valikoituivat harkinnanvaraisesti. Kysyin heitä tutkimukseen mukaan ja selostin heille tutkimuksen tarkoituksen ja mitä sillä halutaan selvittää. En halunnut laittaa tutkimuksesta mitään virallista informaatiota Keravan vankilan pohjoispään kerroksille, koska mielestäni se olisi asettanut haastateltavat jokseenkin epäilyttävään asemaan vankien keskuudessa. Haastateltavat kaksi vartijaa ja asiantuntija valikoituivat henkilökohtaisen yhteydenottoni kautta.

Haastateltavien identiteetin olen koodannut seuraavin kirjain- ja numeroyhdistelmin; AT1 on asiantuntija, V1-V2 ovat pohjoispään vartijoita sekä VV1-VV2 pohjoispään vankeja. Näillä koodeilla takaan haastateltaville ehdottoman identiteettisuojaan. Haastattelut on toteutettu 18.5 - 23.5.2011 välisenä aikana ja tekstin litterointi sekä purku teksti muotoon 24.5 - 11.6.2011. Haastattelu tapahtui Keravan vankilan eteläpään toimintatilassa.

5.2 Haastateltavien taustat

Haastateltavien vartijoiden ja asiantuntijan kokemus vankeinhoidosta oli 7 - 21 vuotta. Haastatteluun osallistuneiden vankien vankilakertalaisuudet olivat 7 - 21.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimukseen on käytetty kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä ei sinänsä merkitse tutkimuksen luotettavuutta. Sillä selvitetään tämän tutkimuksen tarkoitusta sekä teorian ja haastateltavien vastausten yhteyttä tutkimuksen tuloksiin. Tavoitteena on löytää todellinen totuus ilmiön olemassaolosta ”tutkimusongelmaan” tai jos totuus on jotain muuta, mitä tutkimuksessa ei ole saatu selville. Syy - seuraussuhde ohjaa pääosin tutkittavan ilmiön analysointia. Tällä halutaan saada selville tiettyjä tapauksiin liittyviä tekijöitä, kuten mitä ovat uhkaavat tilanteet ja mistä ne syntyvät. Tämä siksi, että kokeen avulla ei saataisi sitä oikeaa tietoa. Tutkimusmenetelmän luotettavuuteen kuuluu osana myös oma kokemus, haastattelut sekä litterointi. (Metsämuuronen 2003: 163 - 167.) Tutkimuksen luotettavuutta tulosten kannalta voi heikentää se tosiseikka, että olen itse kyseisellä tutkittavalla osastolla esimiehenä. Olen pyrkinyt objektiivisuuteen tätä tutkimusta tehdessäni.

En ota kantaa siihen, onko haastateltavien lausumat oikein vai väärin. Olen yrittänyt oman kokemukseni ja persoonallisuuteni avulla kehittää vain tätä tutkimusta varten rakennettua analyysimallin, jolla haravoin haastateltavien ja empiirisen tutkimusaineiston avulla todellista totuutta. Haastatteluun osallistuvat henkilöt kertovat vain omasta näkökulmastaan, miten he kokevat tai näkevät vankilassa syntyvät uhkaavat tilanteet. Tämä voi olla joko tutkimuksen punainen lanka tai tutkimuksellisesti harhaanjohtavaa arkitietoa. Lukijat voivat itse pohtia, mistä uhkaavat tilanteet syntyvät esimerkiksi vankilassa tai siviilielämässä. Kysymyksenasetteluksi voidaan asettaa vielä pohdittavaksi tämän tutkimuksen luotettavuuden mittariksi seuraavat asiat: Lisääkö tutkijan oma työhistoria tai persoona tutkimuksen luotettavuutta, onko tutkijan kokemus tällä tutkittavalla osastolla liian läpinäkyvää, mikä rajoittaa tutkimuksen tiettyyn näkökulmaan tai muottiin. Tutkimuksen laadullisen ominaisuuteen kuuluu yhtenä piirteenä se, miten tutkija itse jäsentää tai määrittelee maailman. Oma kokemukseni vankilamaailmasta rakentuu kolmentoista vuoden ajalle. Laadullisen tutkimuksen jäsentäjänä voidaan pitää itse tutkimuksen tekijää, joka on yksi instrumentti tämän tutkimuksen analysoinnissa (Patton 1990: 489).

5.4 Eettisyys

Etiikassa on asetettuna tietyt peruskysymykset, jotka liittyvät hyvään, pahaan, väärään ja oikeaan. Ihmiset voivat olla arkielämässä hyvinkin usein eri mieltä siitä, mikä on paha, hyvää tai onko jokin edes sallittua. Tähän liittyy osaltaan myös tiedonhankintatapa, joka ohjaa tutkimuksen kulkua ja sen valmistumista. Tässä tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota erityisesti tutkimukseen osallistuneiden tiedonsaantioikeuksiin. Tutkimukseen osallistuneilla on tieto siitä mihin tämä tutkimus on tarkoitettu ja mitä sillä halutaan tutkia. Rehellisyys ja toisen

ihmisen kunnioittaminen on kahden ihmisen välisen luottamuksen perusarvoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997: 23.)

Lähtökohtana tutkimuksen kulussa on myös otettu huomioon tiedon oikeellisuus. Sitä ei manipuloida tai muutenkaan vääristellä. Haastateltavien itsemääräämisoikeutta on kunnioitettu. He ovat suostuneet vapaaehtoisesti haastateltaviksi tähän tutkimukseen. Suostumus on otettu kirjallisena sitoumuksena vastaan.

6 Suljetut osastot vankilassa

Vankiloissa on toiminnoiltaan ja valvonnan tasoltaan erityyppisiä osastoja, joihin vanki sijoitetaan hänen saapuessaan suljettuun vankilaan. Kun vanki sijoitetaan suljetulle osastolle, on otettava huomioon muun muassa seuraavia asioita; vangille laadittu rangaistusajan suunnitelma, ikä, yksilölliset ominaisuudet, vankilan järjestys ja turvallisuus sekä rikollisen toiminnan ehkäiseminen. (VL 5:1 §.) Suljetut osastot ovat päiväjärjestykseltään tiukimpia, koska osastolla tarjotaan vain lakisääteiset toiminnat. Vankilan osastoille on laadittu vankeuslain mukainen päiväjärjestys, josta ilmenee osaston viikoittainen toimintamuoto (VL 5:8 §, Liite 2). Olosuhteet suljetuilla osastoilla vaihtelevat vankiloittain maassamme. Joissain vankiloissa on selleittäin omat saniteettitilat ja toisissa taas ei. Ruokailukin on toisinaan joissain vankiloissa järjestetty vankien omissa selleissä ja he ovat saaneet haltuunsa joko muoviset tai metalliset ruokailuvälineet. Edelleen Suomen vankiloissa on käytössä niin sanottuja paljusellejä, joissa vangit ulostavat ja virtsaavat siihen tarkoitettuun sankoon tai muuhun vastaavaan. (Junninen 2008: 59.)

7 Tutkimustulokset

Tutkimusongelmina tässä tutkimuksessa oli, miten suljetun osaston olosuhteilla on vaikutusta uhkaavien tilanteiden syntymiseen, onko vankien terveydellisillä ongelmilla yhteyttä uhkaaviin tilanteisiin, miten uhkaavat tilanteet syntyvät ja minkä tyyppiset vangit aiheuttavat ongelmia suljetulla osastolla. Alkuperäisessä tutkimuslupahakemuksessa (kts. liite 1) oli viidentenä tutkimuskysymyksenä: voiko liian suuri vankimäärä suljetulla osastolla aiheuttaa väkivalan uhkaa: vanki-vanki, vanki-vartijat. Jätin pois tämän tutkimuskysymyksen, koska muut laatamani tutkimuskysymykset avasivat tämän ilmiön olemassaoloa erityisesti itse tutkimuksen tarkoitusta ajatellen. Tutkimusongelmat esitetään luokittain ja vastauksiin on lisätty haastateltujen lausuntoja, jotka näkyvät tekstissä kursivoituin kirjaimin. Henkilön identiteetti on merkitty kirjain- ja numerokoodein; AT1, V1-V2, VV1-VV2. Seuraavassa esitetään tapausesimerkkejä ja tapahtumaselosteita, joita Keravan vankilan pohjoispään suljetulla osastolla on tapahtunut vuoden 2009 aikana.

7.1 Uhkaavat tilanteet pohjoispään suljetulla osastolla

Vankitietojärjestelmän otos on aikaväliltä 1.1.2009 - 31.12.2009 (pohjoispää 1 ja 2). Otospoiminta kohdistuu vain henkilöön kohdistuneisiin ilmoituksiin. Henkilöön kohdistuneista ilmoituksesta esitän muutaman satunnaisotokseen perustuvan tapausesimerkin, josta tuli uhkaava tilanne tai olisi voinut tulla sellainen. Tapausesimerkit on kirjattu alkuperäisellä tekstimuodolla. Ainoastaan ilmoituksissa esiintyvät nimet on kirjattu kirjasin koodilla henkilöiden identiteetin suojaamiseksi.

Tapausesimerkkejä pohjoispää 1- ja 2- osastolta

”Vankeinhoitoesimies v tullessa suorittamaan 14:10 olevaa tarkastusta, vanki X tuli ulos sellistään sanoen unohtaneensa päivälääkkeensä. Kielloistani huolimatta vanki suuntasi kohti vartijantoimistoa. Menin vangin perään ja sanoin ettei klo 16 ole mitään päivälääkkeitä, koska ne otetaan klo 12-12:45 ja käskin hänet selliinsä. Vanki lähti suuntaamaan kohti selliään mumisten edelleen lääkkeistään. Sanoin hänelle että lääkkeet haetaan ajallaan ja tarkastuksen aikana ollaan omassa sellissä, johon vanki vastasi selliin päästyään; ” pitäis turpaan vetää”, kysyessäni että mitä sinä sanoit, vanki vastasi ettei mitään. Kysyin uudestaan, johon vanki X vastasi että mitäpä kuulit. Sanoin kuulleen jotain turpaan vetämisestä, johon hänen veljensä vastasi samasta sellistä ettei hän mitään sellaista sanonut.”

”Kertoi pelkäävänsä, koska samassa sellissä asuva vanki C oli varastanut digiboxin kaukosäätimen viereisestä sellistä ja hän oli sanojensa mukaan myös asian vuoksi merkitty mies.”

”Ruokatunnin aikana vanki H oli käynyt ilmoittamassa vartija X:lle, että sellissä kaksi vankia nahistelee kokoajan. Menin selliin kysymään, mikä on tilanne ja selvisi, että vangit H ja V ovat nahistelleet keskenään, vanki A on siepannut tupakan V:n suusta ja V on kaatanut A:n tupakkatarvikkeet pitkin pöytää. Lisäksi heidän välillään oli selvästi kitkaa. Huutaminen yltyi varsinkin A:n osalta niin, että ilmoitin vangeille, että heidät eristetään turvaselleihin ja otetaan nk. aikalisä. Esimies saa päättää kuinka tästä jatketaan. Vangit eristetty. Vanki A turvaselli 3 ja vanki V turvaselli 4.”

”Vanki H valotti sellissään ja kun menin paikalle tiedustelemaan tilannetta, hän pyysi päästä vessaan. Wc-asioinnin jälkeen hän halusi saada toisesta sellis-

tä tupakansytyttimen. Epäsin pyynnön sillä osasto oli jo suljettu klo 17:45. Vastauksen kuultuaan H sanoi minulle, että haista vittu.”

”Vanki H tehtiin henkilötarkastus 9.11.09 klo 10.40. Tarkastuksen suoritti vartija M ja todistajana Vhe C. H tupakkatopista löytyi kaksi sinistä pilleriä, joissa teksti roche 15. Tabletit tunnistettu dormicumiksi (vaikuttava aine kuuluu benzodiatsepiineihin).”

”Tarkastusta suorittaessani vanki V ei reagoinut puhutteluun eikä kehoituksista huolimatta nousut ylös. Tarkastuksen jälkeen vanki saatiin puhuttamalla ylös. Vanki oli sekavan oloinen ja siirrettiin varmuuden vuoksi kamera selliin tarkkailuun. Vanki V siirtyi rauhallisesti tarkkailuun.”

”Vanki H oli soittamassa vartijatoimistossa, seuraavana vuorossa oli vanki V, joka oli ollut jo useita kertoja kyseisenä päivänä jonossa. H huusi kesken puhelunsa, että jos se kalju jotain mussuttaa soittamisestaan, niin vetelen sitä turpaan. Lopetti puhelun ja meni istuvan V eteen vielä uhmakkaana selittämään, ettei häntä hoputeta, tyyliin; mitä sä alat huuteleen vitun natsipelle. Käytävällä alkoi yleinen meteli, joten päätimme sulkea osaston välittömästi.”

”Vahvuustarkastusta suorittaessani vanki L ei ollut sellissään, kuten Keravan vankilan järjestyssääntö määrää (4.3 §). L oli pohjoispään pyykinpesuhuoneessa. Vartija D käski vanki L siirtymään välittömästi omaan selliinsä, mutta tämä ei noudattanut käskyä heti. L siirtyi omaan selliinsä vastentahtoisesti vasta usean käskytyksen jälkeen. Tilanteessa ei käytetty voimakeinoja. Vanki L suun soitto oli törkeää.”

”Vanki Ä tuli soittamaan normaalia päiväsoittoa osastojen aukioloaikana. Vartija K ja omien havaintojeni pohjalta totesimme käytöksessä ja puheessa normaalista poikkeavaa. Pupillit olivat pienentyneet ja puhe jossain määrin sammaltavaa. Ilmoitettu Vhe I. I omat havainnot tilanteesta tukivat vartijoiden näköhavaintoja vangin ilmeisestä päihtymystilasta. Päätin eristää vangin ilmeisen päihtymystilan vuoksi ja asian tutkimiseksi. Vanki kieltäytyi virtsanäytteestä siitä pyydettyä.”

Ilmoitukset kuvaavat hyvinkin yleisesti, minkä tyyppisiä tilanteita osastolla päivittäin tapahtuu. Asiat voidaan ilmoitusten perusteella tulkita melko vähäpätöiseksi. On kuitenkin muistettava, että jokainen yksittäinen tilanne voi muuttua hyvinkin uhkaavaksi tilanteeksi. Mitä enemmän osastolle on sijoitettuna vankeja, sitä useammin ilmoituksia tehdään vangin käytök-

sen osalta. Asiaan vaikuttaa myös se, millaista vankiainesta osastolle sijoitetaan. Vankisijoitteluun emme paljolti voi vaikuttaa, koska sitä valtaa käyttää Etelä-Suomen arviointikeskus ja vankeuslaki.

7.2 Ilmoitus väkivallasta, uhkauksesta tai muusta painostuksesta (A ja B lomake)

Lomake täytetään silloin kun henkilö kokee joutuneensa väkivallan, väkivaltaisen uhkauksen tai muun painostuksen kohteeksi. Lomakkeessa on myös tarkentavia alakohtia, jotka selventävät muun muassa uhan laatua, tapahtuma-aikaa, mahdollisia todistajia, tapahtumakuvausta, tietoja uhkaajasta ja sitä miten tapaus on henkilökohtaisesti ilmoittajaa koskettanut, fyysisiä ja psyykkisiä seurauksia unohtamatta. Lomakkeen täyttö on täysin vapaaehtoista. Vuoden 2009 aikana A ja B lomakkeita oli täytetty kaksi kappaletta. Alla on esitettyinä kaksi kyseistä lomaketta, jotka olen nimennyt tapahtumaseloste D ja E. Tapausesimerkit on kirjattu alkupe- räisellä tekstimuodolla. Ainoastaan ilmoituksissa esiintyvät nimet on kirjattu kirjasin koodilla henkilöiden identiteetin suojaamiseksi.

Tapahtumaseloste D

”Eristimme vhe C ja vartija V kanssa vanki K. Eristämisen aikana vanki K puhui useasti vapautumisestaan. Vanki H sanoi minulle mm. kyllä me R nähdään myöhemmin siviilissä. K puheet olivat muutenkin samanlaisia. Kysyin uhkaileeko hän minua, johon K vastasi ei. Mielestäni K tarkoitti, että hän haluaisi tava- ta minut siviilissä.”

Tapahtumaseloste E

”Ollessani kyseisen os. (pohjoispää 2 osasto) vartijan toimistossa, Vanki M osaston käytävällä huusi / sanoi kovaan ääneen TÄYTYY OLLA X AUTOSSA KO- VAT VAKUUTUKSET, KUN ON NOIN VITTUMAINEN MIES. Otin vanki M juttutuoki- oon ja kysyin, mitä hän sanomisellaan tarkoitti. Vanki M myönsi tarkoittaneen- sa minua ja toisti sanomansa sanoen kuitenkin, että hän vain kertoi, mitä eräät osaston vangit olivat sanoneet. Nimiä vanki M ei tarkemmin kertonut. Olen hänen mukaansa omalla esiintymisellä saanut joidenkin vankien VIHAT PÄÄLLENI. tarkemmin asiasta kysyessäni vanki M mainitsi mm. Keravan vanki- lassa tehtävät selliratsiat ja jotkut kokevat ne epäasiallisesti tehdyiksi, usein toistuviksi. Myöhemmin n. klo 16:45 vartija Ä kertoi vanki M sanoneen jotain, että VITTU MIKÄ KUSIPÄÄ TUO X.....!

Vanki kohdistaa yleensä tai yksittäisissä tilanteissa oman turhautumisensa vääriksi kokemiinsa vankikohtelutilanteisiin. Linjavetona on, että mitä enemmän pakkokeinoja, valvontaa ja kontrolloita kohdistetaan vangin itsemääräämisoikeuteen, sitä enemmän tämän tyyppisiä tilanteita syntyy. Jokainen tilanne on aina erilainen. Tämä on vain yksi monista muista tulkintalinjoista, joita voidaan käyttää selittävänä tekijänä uhkaavan tilanteen syntymiseen.

7.3 Suljetun osaston olosuhteet ja niiden vaikutus uhkatilanteiden syntyyn

Haastateltujen mielestä osaston olosuhteilla on suurikin merkitys uhkatilanteiden syntyyn, koska itse osasto on liian suuri sekä sinne sijoittuvat sellit ovat liian pienet. Selleihin sijoitetaan aivan liian monta vankia ja juuri tämä seikka aiheuttaa suuren riskin uhkatilanteen syntymiseen osastolla. Esimerkkinä voidaan mainita kuuden hengen selli, jonne sijoittuvat vangit voivat olla mieleltään, terveydeltään ja tavoiltaan hyvinkin erilaisia. Vankien eri kulttuurit ja rikostaustat lisänä edellisiin saattavat tehdä tilanteesta hyvin haasteellisen, jopa ylityspääsemättömän. Yksi haastatelluista vangeista ihmetteli, kuinka tällaisia osastoja ja sellejä on vielä Suomessa. Hän piti tilannetta häpeällisenä vankeinhoito-oloissa. Osa uhkaavista tilanteista suljetulla osastolla jää niin sanotusti henkilökunnalta näkymättömiin, koska valvontaa ei pystytä koko ajan riittävästi tai kattavasti sijoittamaan pohjoispään osastoille. Henkilökunnan puuttuminen pienimpiinkin ongelmiin on tällä osastolla matala. Tällä edesautetaan ennakkoivaa vankilaturvallisuutta, ettei uhkaava tilanne eskaloituisi vakaviin seurauksiin vanki - vankia tai vanki - henkilökuntaa kohtaan. Osa tilanteista tulee ennakolta tai jälkikäteen tietoon toisilta osaston vangeilta, mikä todettiin hyväksi asiaksi. Haastatellut toteavat seuraavaa:

”No jos selliin sullotaan 6 jätkeä ja kaikilla on omat tapansa ja muuten ja pitää toista sietää. Selleissä otetaan yhteen verbaalisesti tai hakataan nyrkein. Täst tulee sit ne omat nokkimisjärjestykset. Ihan liikaa samas kopis.” VV2

”Ehkä olosuhteet osastolla oli silloin 50-luvulla asialliset, mut ei ne nyt 2000-luvulla oo. Jos Suomi kattotaan hyvinvointivaltioksi on nää olosuhteet häpeälliset vankeinhoito - oloissa.” VV1

”On montaa erillaast ihmistä, eri ikästä ja taustaasta, erilaiset käytöstavat, siisteydestä ja nukkumisest, niinku vähän yhteensopimisest. Sitten on noi kun ollaan oltu tekemisis siviilis, sieltä juontaa niitä pikkuvelkoja, kamavelkoja.” VV1

Haastatelluista osa oli kokenut vain verbaalista uhkailua osastolla, mutta ei suoranaisesti fyysistä väkivallan uhkaa. On muistettava, että verbaalinenkin eli sanallinen uhkailu voi muuttua

fyysiseksi uhaksi, jolloin tilanne voi muuttua vakaviin seurauksiin. Uhkaava tilanne tältä osin on luullakseni subjektiivinen kokemus ja joillekin se voi aiheuttaa jopa terveydellisiä ongelmia pitkällä aikavälillä katsottuna. Haastateltavat kertoivat, että verbaalinen uhkailu oli yleensä joko sen hetkiseen tai tulevaisuuteen kohdistuvaa uhkailua. Tässä tutkimuksessa se oli rajoittunut osastolla työskenteleviin henkilöihin.

”Uhkaillaan fyysisellä väkivallalla, voidaan uhkailla perheenjäseniä tai tiedetään sun henkilökohtaisia asioita esim. mikä auto, missä asut... Uhkaavat tilanteet voi olla myös eleet ja ilmeet. Tai tietoa voi tulla myös muun viranomaisen kautta, että jotain uhataan, uhkaillaan. Myös kun vankilassa suoritetaan tutkintaa järjestysrikkomuksissa, niin tätä kautta tulee tietoa uhkauksista tai muista vastaavista asioista.” AT1

Sopiva osaston kokonaisvahvuus olisi haastateltavien mielestä keskimäärin noin 42 -50 vankia ja sellikoosta riippuen esimerkiksi kuuden hengen selleissä 2 - 3 vankia tai neljän hengen selleissä kaksi vankia. Pahimmillaan osaston kokonaisvahvuus on ollut yli 70 eli pienen vankilan verran. Tutkimuksen ajankohtana vahvuus oli 42 -50. Tällä vankimäärällä olikin osastolla tänä aikana melko rauhallista ja vankien sijoittelu asunto-osastolle oli helpompaa.

”Nyt kun on väljää on helpompaa asuttaa. Haastavaa on löytää kuusi samanhenkistä samaan selliin.” V2

”Sellit on sopivan kokosia, mut niis on vaan liikaa väkeä. Mun mielest selleihin ei saisi laittaa ku enintään kaks vankia mut kun kuus. Sehän on aivan naurettavaa.” VV2

Osastolla työskentelevien vartijoiden ja asiantuntijan mielestä ammatillisella vuorovaikutussuhteella on suuri merkitys osaston ilmapiiriin. Se luo turvallisen ja luottamuksellisen suhteen vankien keskuudessa ja estää epäluottamusta viranomaisia kohtaan. Selvillä säännöillä ja tasapuolisella kohtelulla edesautetaan osaston päiväjärjestyksen toteutumista, mikä helpottaa henkilökunnan työskentelyä ja estää vankien eriarvoisuutta osaston hierarkiassa. Ammatillisella suhteella havaittiin olevan suurin merkitys osaston ennakoivaan turvallisuusajatteluun, jolla ennaltaehkäistään uhkaavia tilanteita. Haastateltavien vankien mielestä asioista oltiin pääsääntöisesti samaa mieltä, mutta pieniä poikkeaviakin mielipiteitä löytyi.

”Vuorovaikutusta pitää olla kun meitä vartijoita on osastolla vain kaksi. Pitää kuunnella, katsella ja olla valmiina. Pitää nii ku ammatillisesti olla läsnä eli virkamiesmäisesti. Tasapuolinen kaikille osaston vangeille. Hirveästi ei kannata luvata kaikenlaista jos ei pysty sitä toteuttamaan.” V1

”Vuorovaikutuksella on hyvinkin suuri merkitys. Mut tääl se ei sillai korostu ku tää on vähän niiku linja-autoasema. Ihmiset menee tääl niinku jonkun tunnelin läpi. Vähän niiku kävis ostoksilla. Vangin ja vartijan vuorovaikutus jää siihen puhelinsoittoon, töihin lähtöön ja lääkkeen jakoon.” VV1

”Mä tykkään olla omissa oloissa, mut neutraalit suhteet. Ei mitään hyvää eikä pahaa se on hyvä.” VV2

7.4 Vankien terveydellisten ongelmien yhteys uhkatilanteiden syntyyn

Suljetulle osastolle sijoittuvat eriasteisista psyykkisistä ongelmista kärsivät vangit olivat haastateltavien mielestä lähes poikkeuksetta suurikin riski osaston turvallisuudelle. Erityisesti useamman hengen selleissä vankien erityyppiset taustat ja käytöstavat aiheuttavat ongelmia, kuten haastatteluvastauksissa mainitaan. Joidenkin vankien epäsäännöllinen päivärytmi saattaa aiheuttaa uhkatilanteita niiden vankien kanssa, jotka noudattavat säännöllistä päivärytmiä käymällä töissä vankilan tarjoamilla työpaikoilla. Psyykkisistä ongelmista kärsivät vangit saattavat valvoa yöt ja nukkua päivät ja he voivat olla käytökseltään erittäin arvaamattomia. Haastattelussa ilmeni muitakin osastoa ja selliolosuhteita uhkaavia ongelmaryhmiä, kuten päihderiippuvaiset ja niistä johtuvat vieroitustilat.

”Ku rupiaa ahistamaan neljän seinän sisällä ni tavalla tai toisella on päästävä pois. Mielenterveysongelmaiset ja päihteistä johtuvat vieroitusongelmat ovat kans ongelmallisia.” V1

”Niin, kyllä omalla tavalla jos on psyykkisiä ongelmia, se saattaa laukaista ongelmia. Jos on monta samassa sellissä ja se siellä sekoilee yöllä... ni muilla palaa hermot. Ku on yhteismajoitukset nii kai se muitaki pelottaa. Ne ovat vähän arvaamattomia tilanteita.” V2

”No tolla yhellä vangilla on jotain ongelmaa, kai sillä on jotain masennusta. Hän haluaa olla vain olla omissa oloissaan ja on vähän sulkeutunut.” VV1

Tällaisten vankiryhmittymien joukkoa on hyvin vaikea sijoittaa suljetulle osastolle, mutta haastateltavien tämänhetkisiä mielipiteitä kuvaavia vastauksia olivat muun muassa

”Osaston olosuhteet ovat mitkä on” V1

”Eikähän se oo vähän ikuisuus kysymys. Ainahan vankiloissa on ollut. Kai niiden paikka olis vankisairaalas. En oikeen tiedä kui se sitten menee. Onhan niitä.” VV2

7.5 Miten uhkaavat tilanteet syntyvät

Haastateltavat olivat lähes yksimielisiä siitä, että uhkaavat tilanteet voivat periaatteessa saada alkunsa mistä vain. Vankien keskuudessa ne saattoivat alkaa toisen niin sanotun pärtäker-toimen perusteella, mikä tarkoittaa ulkoista habitusta tai ajatusmaailmaltaan hieman erilailta käyttäytyvää henkilöä. Uhkaaviin tilanteisiin vaikuttivat myös seuraavat tekijät, joilla oli syy-seuraus-suhteita tilanteen syntymiseen; savukkeiden tai rahojen loppuminen, vankilahenkilö-kunnan epätasa-arvoinen kohtelu vangin oikeuksiin, vankien terveydellinen tilanne, päihteistä johtuvat vieroitusoireet, vankien väliset velkasuhteet, vankien keskuudessa syntynyt alakulttuuri, johon liittyy voimakkaasti toisen alistaminen ja pakottaminen tiettyihin tehtäviin vanki-lan sisällä (rikollinen toiminta, joka heijastuu vankilan sisäisiin rakenteisiin tai ulkopuolella olevaan niin sanottuun normaaliin yhteiskuntaan) sekä rasismi. Haastatellut vangit eivät ole kokeneet tuomioidensa aikana painostusta tai väkivallan uhkaa asumallaan osastolla.

”Ne voi alkaa ihan mistä vaan, sillä voi olla röökkit tai rahat loppu ja sit ne lähtee tonne kerroksille huutaa ja kyselee, mistä sais. Ja toisaalta ei tartte olla mitään syytäkään, vituttaa vain toisen naama.” VV2

”Jaa. kai ne on ne samat naamat. Porukalla on nii tylsää et rupee soittaa toisille suutaan. Yleensä ne sellasii mitättömii hommii, mist ne tulee. Itelle ei oo sellasta tullut, mut tottaki sellaset väkivaltatilanteet. Mut mä oon välttyny sellasist.” VV1

Haastateltujen vartijoiden ja asiantuntijan vastaukset olivat lähes samankaltaiset kuin vankienkin vastaukset, mutta viranomaisnäkökulma erottui selkeästi analyttisemmin uhkaavien tilanteiden olemassaolosta ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Toisaalta omatkin ajatukset ja tunteet johdattelivat vahvasti uhkaavan tilanteen analysointia, mutta tosiasioitakaan ei voida kiistää, koska kokemuspohjainen asioiden kokeminen voi toisaalta rikastaa vastauksen syntymistä.

Vankilan päiväjärjestyksen toteutuminen vaatii aina vankilasääntöjen noudattamista ja säännöllisen elämänrytmin saavuttamista vankien osastokäytäntöjen sisäistämiseksi. Uhkaavia tilanteita syntyy juuri näistä pienistä tekijöistä. Ne liittyvät usein vankien toimimiseen henkilökunnan neuvoja, kehotuksia ja käskyjä vastaan. Esimerkkinä voidaan mainita seuraavia tilanetekijöitä, joilla on yhteyttä uhkaavan tilanteen syntymiseen; osaston vahvuustarkastukset

kun vankien on noustava ylös sängystään sellissä, vangin sopimattomaan käytökseen puuttuminen, sovitut käytännöt, puhelinsoitot, pyykkivuorot, vankiin kohdistuvat turvaamistoimenpiteet, vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen, vankien sijoittumiset osaston selleihin, vankien väliset vihasuhteet siviilistä (vanhat velat, jotka liittyvät olennaisesti rikolliseen toimintaan: huumeet, vasikointi), rikostyyppistä johtuvat (seksuaalirikokset; pedofiilit), rasismi sekä vankien oma alakulttuuri, joka ohjaa yleensä vangin käyttäytymistä vankilan sääntöjä vastaan tai edesauttaa rikollisen toiminnan jatkumista vankilan sisällä, mikä yleensä myös kohdistuu normaaliin yhteiskuntaan.

”Tyypillinen tilanne lähtee siitä ku kieltää vangilta jotain. Kun sanon ei, se todellakin tarkoittaa ei. Vankilan järjestyssäännön noudattaminen ja sovitut käytännöt ovat myös tietysti siinä mukana. Esimerkkinä mainitsen myös puhelinsoitot, pyykkivuorot ja etenkin kuinka ne tehdään sovitusti.” VV1

”Niin.... vangeilla voi olla keskinäisiä erimielisyyksiä, jotka johtuvat siviilissä tapahtuneista rikoksista tai ovat puhuneet toistensa päälle (vasikointia) ja näin ollen on tullut ilmi etteivät he pysty olemaan samassa vankilassa. Vangit ovat kyllä sitten tulleet puhumaan ennalta näistä asioista. Päihteet saattavat aiheuttaa niin sanottuja päihteidenkäyttövelkoja siviilissä tai vankilassa ja tätä kautta tulee uhkaavat velkojenperintä tilanteet vankilassa. Painostusta on myös vankilan sisällä kun lomilla kävijöitä uhataan tuomaan luvattomia aineita vankilan sisälle.” AT1

Osastolla työskenteleeviin vartijoihin ei suoranaisesti ole kohdistunut väkivallan uhkaa, mutta sanallisella tasolla uhkaa on ollut melkein päivittäin. Esimerkkeinä voidaan mainita huutaminen, solvaaminen, epäsuora sanallinen uhkailu, joka voi kohdistua henkilöön itseensä tai jopa perheenjäseniin siviilissä, vangin ulkoinen käytös, johon kuuluu tyypilliset epämääräiset kehon liikkeet, jotka voidaan tulkita aggressiiviseksi käytökseksi.

”Uhkaillaan fyysisellä väkivallalla, voidaan uhkailla perheenjäseniä tai tiedetään sun henkilökohtaisia asioita esim. mikä auto, missä asut... Uhkaavat tilanteet voi olla myös eleet ja ilmeet.” AT1

7.6 Mitkä vankityypit aiheuttavat ongelmia suljetulla osastolla

Jokainen vankilaan sijoitettu vanki voi olla tosiasiasa uhka osaston turvallisuudelle, mutta haastateltavien mielestä kaikki ei ole niin yksiselitteistä. Tilanne, aika ja paikka luovat osaltaan mahdollisuuksia uhkaavien tilanteiden syntymiseen pohjoispään suljetulla osastolla. Tämä käsittää osaltaan koko Keravan vankilan, jossa uhkaavia tilanteita syntyy lähes päivittäin.

Haastateltavien vastauksista nousi erityisesti syrjäytynyt vankiaines, jonka sosiaalisuus tai sosiaaliset taidot ovat hyvinkin puutteelliset. Tälle vankiainekselle on tyypillistä myös puutteellinen elämänhallinta, talon lääkkeiden väärinkäyttö, ammatillisen koulutuksen puute ja ”pleikkarin” pelaaminen lähes päivittäin aamusta iltaan. Etniset vähemmistöryhmätkin koettiin ongelmaksiksi, mutta tällä hetkellä sitä ei koettu niin merkittäväksi. Siihen vaikutti osaltaan se oliko selleissä tilaa ja voitiinko selleihin sijoitella eri kansallisuuksia ottaen huomioon vankien väliset vihasuhteet. Varsinkin romaniväestön kohdalla koettiin sijoittelu osastolle erittäin hankalaksi, koska romanien väliset sukulaissuhteiden konfliktit oli vaikea selvittää totuudenmukaisesti.

Osastolle on sijoittuneena myös niin sanotut ”vankilan kingit”, joilla oli lähes poikkeuksetta yhteydet rikollisiin järjestöihin. Heidän pyrkimyksensä on harjoittaa kaikenlaista rikollisuutta vankilan sisällä sekä johtaa tai pitää kontaktia vankilan ulkopuolelle ja näin luoda tietynlainen pelon ilmapiiri vankilan viranomaiskulttuurin rinnalle. Yleensä he eivät aiheuta itse minkäänlaisia ongelmia osastolla, mutta he käyttävät muita vankiryhmittymiä hyväksi palveluidensa toteuttamiseksi.

Haastateltavien mielestä Keravan vankilaan määrätty vangit olivat ymmärrettävissä olevin syin sijoitettu. Nähtävästi haastateltavat kokivat, että Etelä-Suomen vankilat ovat yliasutettuja. Toisaalta he eivät kokeneet tietyn tyyppisten vankien sijoittumista Keravan vankilan pohjoispään suljetulle osastolle tarkoituksenmukaisena, ajatellen vankilan osastojen turvallisuutta. Näihin tietyn tyyppisten vankien kategoriaan kuului mieleltään ja terveydentilaltaan epävakait, väkivaltarikolliset ja etniset vähemmistöryhmät. Haastateltujen vastauksesta kävi myös ilmi, että Keravan vankilaa pidetään ”pelkääjien” vankilana, joille ei löydy muuta sijoituspaikkaa tällä vankisijoittelualueella.

”Eihän siihen oo mitään ihmistyyppiä. Eiköhän se oo jokainen toisillensa potentiaalinen uhka. Kai ne on sellaset jotka halua vähän näytellä et on jotain muuta ku on.” VV2

”No tommostesta rikkäinäisestä perheestä tulevat sekakäyttäjät. Vailla koulutusta ja koulut on jäänyt kesken. Ei ole työkokemusta, pikäaikaisia ihmissuhteita, playstation pelaajat, mikkä on koukussa siihen. Sitten on nää pillerin popsija, mitkä vetää talon lääkkeitä. Mä luulisin et ikäjakuma näille tyypeille on 27-35 vuotta ne on niitä pahimpia.” VV1

”Jokaisella on tietysti mahdollisuus tietyn paineen alla aiheuttaa ongelmia. Vaikeaa on tietysti ruveta yksilöimään. Osastolla on tällä hetkellä kova vaihtu-

vuus vankien osalta (lyhyt tuomioisia). Vangit, jotka Keravan vankilaan on määrätty ni pakkohan ne on osastoille sijoitettava, se on kylmä tosiasia.” V1

”Ne on usein niin sanottuja kingejä, jotka pyörittävät vankilan huumekauppaa, näin pois päin. He eivät itse osallistu, mutta käyttävät tehtävänsä suorittamiseen näitä omia käskyläisiänsä tai torpedoja, vievät näin ollen viestiä eteenpäin.” AT1

Valvonnan osalta tällä osastolla tehtiin se, mikä tämän hetkisillä teknisillä ja henkilöstöresursseilla oli mahdollista, ottaen huomioon osaston rakenteelliset ympäristötekijät. Haastateltavien vankien mielestä valvontahenkilöstön kontrolli oli joskus jopa liiankin tehokasta, välillä ylimitoitettua asian vakavuuteen nähden. Näistä esimerkkeinä ovat sellitarkastukset, Keravan vankilan järjestyssääntöjen noudattaminen, henkilötarkastukset tai käyttäytymiseen puuttuminen sisältäen osaston säännöt ja käytännöt. Toisaalta sen koettiin olevan hyvä asia, kunhan se nähtiin tasapuolisena kohteluna muidenkin vankien kohdalla. Vangeilla oli myös tällä osastolla oma kuri, jota he pitivät yllä omalla alakulttuurillaan virallisen kontrollin rinnalla. Tällä vankien keskuudessa luodulla omalla kontrollilla oli estetty monia epävirallisia vankien keskinäisiä konflikteja, joista olisi voinut muodostua hyvinkin vakavia tilanteita. Haastatteluun valikoituneen valvontahenkilöstön mielestä juuri matala puuttuminen vankien rikkeisiin nähtiin tällä osastolla ehkä tärkeimpänä ”pointtina”. Tällä estettiin uhkaavien tilanteiden syntymistä ja eritoten autettiin vankilan järjestyssäännön ja päivittäisen päiväjärjestyksen toteutumista. Vankien tasapuolinen kohtelu ”ei luvata liikoja - asenteella nähtiin olevan hyvinkin suuri merkitys osaston turvallisen ilmapiirin luomiseen. Voidaankin sanoa tai oikeastaan todeta, että ammatillinen vuorovaikutus, kokemus ja sosiaaliset taidot olivat avainasemassa valvonnan oikeaoppiseen turvallisuusajatteluun tällä tutkittavalla osastolla.

7.7 Näkökulmia pohjoispään suljetun osaston turvallisuuden parantamisesta

Tutkimuskysymysten vastauksissa tuli sattumalta uutta tietoa Keravan vankilan pohjoispään suljetusta osastosta ja siitä kuinka sen turvallisuutta voitaisiin parantaa. Hämmästyttävää kyllä, lähes kaikki haastatteluun osallistujat olivat samaa mieltä tietyistä osaston turvallisuuteen vaikuttavista uhkaavista tilanteista vähentävistä mekanismeista. Tässä mainitsen tärkeimpiä asiasfaktoja, joita haastateltavat toivat julki haastattelutilanteessa. Haastateltavien identiteettiä en ole vastauksissa yksilöinyt. Näitä alla mainittuja vastauksia voidaan pitää myös osaston turvallisuuden kannalta potentiaalisena vaihtoehtona vähentää hyvinkin merkittävästi uhkaavien tilanteiden syntymistä. Vastauksissa tuli seuraavia tekijöitä esille:

- Osaston rakenteellista kokoa eriytettävä pienempiin selleihin ja osastointia kehitettävä helpommin hallittaviksi valvonnan osalta. Vankeja sijoitettava

vähemmän selleihin ja pohjoispään suljettu osasto jaettava kahteen tai neljään erillisosastoon.

- Valvontakameroita sijoitettava tarkoituksenmukaisesti ja riittävästi osastoille.
- Vangeille järjestettävä enemmän erilaisia toimintoja (kuntouttavaa - toiminnallista terapiaa tai riittävästi töitä), etteivät he turhaudu ja näin ollen vaikeuttaisi osaston valvonnallista turvallisuutta.
- Osastojen hygieeniset tilat, kuten suihkut ja keittiö, oltava tarkoituksenmukaiset. Osastojen ja sellien tilat oltava 2000-luvun rakennusvaatimusten mukaiset.
- Henkilökuntaa koulutettava jatkuvasti, millä lisätään valmiuksia uhkaavien tilanteiden turvalliseen hallintaan sekä kehitetään ammatillisia vuorovaikutustaitoja.
- Tarvittavien voimankäyttövälineiden oltava saatavilla uhkaavan tilanteen kohdatessa.
- Taattava tarvittavat ja oikein suunnatut henkilöstöresurssit osaston tehokkaampaan valvontaan.
- Vankilan kurinpitojärjestelmää tehostettava eli puututtava ajoissa ilmoituksiin (teon mukaan uskottavampi kurinpitorangaistus) erityisesti niiden osalta, jotka toistuvasti rikkovat Keravan vankilan järjestyssääntöä sekä vankeuslakiin merkittävät velvoitteita, joita vangin on noudatettava.

8 Johtopäätökset

Tutkimuksessani käytetty teoreettinen viitekehys ja niin sanottu arkirutiinotoimintoihin kytetty ”rikollisuuden kolme ehtoa” antavat joiltain osin selitystä tutkimuksen arvoituksen selvittämiseen. Toisaalta tutkimusta tehdessäni tietyille uhkaaville tilanteille ei löytynyt järjestälistä syytä, jolla selitettäisiin analyttisemmin uhkaavan tilanteen syntymistä. Onko rikollisuuden kolme ehtoa sitten soveltuva tähän tutkimukseen, pystytäänkö sillä analysoimaan tai mittaamaan tieteellisin menetelmin uhkaavien tilanteiden syntymistä? Alun perin teoriaa oli lähestytty sosiologisesta näkökulmasta, joka liittyy yhteiskunnallisiin muutoksiin tilassa, ajassa ja paikassa. Kuitenkin tähän teoreettiseen tutkimuskuvioon voidaan yhdistellä erilaisia syy

- seuraussuhteita, joilla voi olla merkitystä uhkaavan tilanteen syntymiseen. Alla olevassa luettelossa on selittävät tekijät, jotka mukailevat Lawrence Cohen ja Marcus Felsonin arkirutiini-teoriaa:

- Motivoitunut tekijä
 - Uhkaava vanki: päihtynyt, päihdeongelmainen, alakulttuuri tai mielenterveysongelma.
- Sopiva tilaisuus, kohde
 - Suljettu osasto: osaston olosuhteet, käytävä, selli, vanki tai vartija (sidoksissa tilaan, aikaan ja paikkaan).
- Kykenevä valvoja
 - Tekninen valvonta ja vartijat: tekninen valvonta puutteellinen, vartijoita ei ole resursoitu riittävästi osaston valvontaan.

Kokonaisuudessaan voidaan sanoa, että pohjoispään suljetuilla osastoilla syntyvät uhkaavat tilanteet ovat enimmäkseen henkisesti uhkaavia tilanetekijöitä, joita vangit kohdistavat suljetun osaston vartijoihin sekä toisiin heidän kanssaan työskenteleviin henkilöihin. En kuitenkaan vähättele, etteikö siihen sisältyisi myös fyysistä uhkaa. Jokaisesta kappaleissa 7.1 ja 7.2 esittämästäni suljetulla osastolla syntyneistä esimerkkitalanteista olisi voinut syntyä vakavakin fyysinen konflikti. Havaitsin myös sen tosiasian, että haastatteluun osallistuneet henkilöt (henkilökunta) omasivat korkeatasoisen ammattitaidon, jolla he estivät uhkaavien tilanteiden syntymisen. Olkoot uhkatilanteet mitä tahansa, ne ovat aina henkilökohtaisia kokemuksia, jotka kuormittavat henkilöiden henkistä kapasiteettia vanki-vanki tai vanki-vartija asetelmas- ta katsoen.

Haastatteluun osallistuneet kaksi vankia olivat suurimmaksi osaksi samaa mieltä siitä, miksi suljetulla osastolla tapahtuu uhkaavia tilanteita. Huomioitava on se tosiseikka, että vankilan omat yhteiskunnalliset rakenteet tuottavat omia vankilaan kuuluvia alailmiöitä, joihin kuuluu yhteiskuntavastaiset käyttäytymissäännöt. Osaltaan se kuuluu vankilaan joutuneen yksilön selviytymisstrategiaan, jolla hän selviytyy omasta vankeusrangaistuksestaan. Ole vahva, äläkä näytä heikkoutta muille kuvaa hyvinkin yksilön arvomaailmaa. Tutkittavat toivat esille melko selkeästi, että suljetun osaston rakenteelliset ratkaisut ja osaston sekä vankiselliin sijoitettujen vankien kokonaismäärän ylitys yhdistettynä jatkuvaan tilanahtauteen korreloivat keskenään väkivallan ja uhkaavien tilanteiden osalta. Osastolle sijoitetuilla vangeilla oli yhteistä jonkinasteinen persoonallisuushäiriön piirre, niin sanotusta ”viidestä suuresta persoonallisuuden elementtiin” kuuluvasta kehitysvaiheen epävakaudesta. Hyvin tätä problematiikkaa kuvaa yhden vangin vastaus

”No tommosesta rikkäinäisestä perheestä tulevat sekakäyttäjät. Vailla koulutusta ja koulut on jäänyt kesken. Ei ole työkokemusta, pikäaikaisia ihmissuhteita, playstation pelaajat, mikkä on koukussa siihen. Sitten on nää pillerin popsija, mitkä vetää talon lääkkeitä. Mä luulisin et ikäjakuma näille tyypeille on 27-35 vuotta ne on niitä pahimpia.” VV1

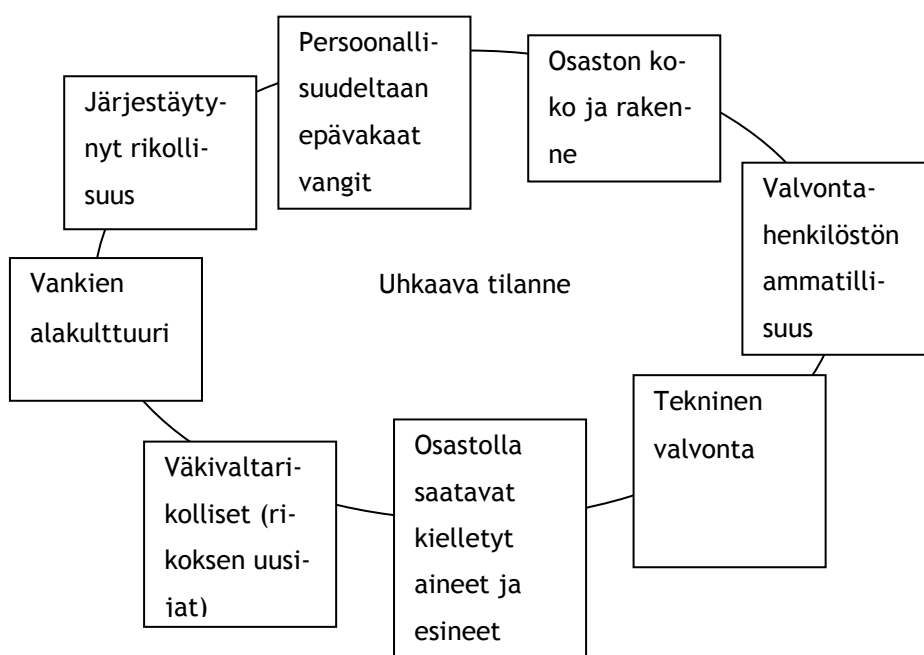
Tästä vastauksesta löytyy viitteitä, että yksilöiltä puuttuvat varhaisimmat terveet perheyhteisölliset kokemukset siitä, mikä on normaalia tai epänormaalia käyttäytymistä ihmisten kesken. Eheään persoonallisuuteen voidaan olettaa kuuluvan toisesta välittäminen, avoin vuorovaikutus, sosiaalisuus, terve itsetunto, älyllinen uteliaisuus ja epäonnistumisien sietäminen. Epävakailla henkilöillä on suuri riski aiheuttaa vaaratilanteita, koska tilanne- ja ympäristötekijät edesauttavat uhkaavien tilanteiden syntymistä suljetulla osastolla. Kuumuus, melu, tilanahtaus, vankien erilaisuus, valvontahenkilöstön antamat ohjeistukset, vankilan sääntöjen noudattaminen tai muu vastaava edesauttavat uhkaavan tilanteen syntymistä. Jo pelkästään normaalit päivän rutiinitoimintojen suorittamiset ovat tällaisille henkilöille erittäin vaikeat, kuten herääminen, vankilan päiväjärjestyksen noudattaminen ja niin edelleen.

Tila, paikka ja aika luovat uhkaavien tilanteiden syntymistä tutkittavalla osastolla. Arkirutiinitoimintoihin liittyy rikollisuuden kolme ehtoa, jota Matti Laine esittää kirjassaan Kriminologia ja rankaisun sosiologia 2007. Teorian oli alun perin tuonut esiin Lawrence Cohen ja Marcus Felson vuonna 1979 ja se lähestyy sosiaalisen rakenteen ja siinä tapahtuvien muutosten vaikutusta tilaan ja aikaan. (Laine 2007: 141.) Puutteelliset valvontamenetelmät ja osaston rakenne ja koko yhdistettynä potentiaaliin rikoksentekijöihin, luovat otolliset olosuhteet uhkaavan tilanteen syntymiseen. Tätä teoriaa testasin haastateltujen vastauksista tulleiden ilmiöiden pohjalta, jotka voitiin liittää uhkaavien tilanteiden syntymiseen suljetulla osastolla. Esittän vastaukset numeroidusti, koska ne on helpompi esittää tutkimuksen kannalta selkeämmin. Kappale kuusi selittää tarkemmin analyysin perusteet ja vaiheet.

1. Osastojen tilanahtaus, epäkäytännöllisyys ja vankimäärä aiheuttavat väkivallan uhkaa,
2. valvontahenkilöstön kontrolli ei ulotu kaikkialle osastojen käytäville, mikä edesauttaa poikkeavan tilanteen syntymistä (vanki-vanki / vanki-vartijaa kohtaan),
3. puuttuva tekninen valvonta mahdollistaa uhkatilanteiden syntymisen,

4. vankien psyykkiset ja fyysiset sairaudet aiheuttavat jatkuvaa vastakainasettelua vankien ja henkilökunnan keskuudessa,
5. epäselvät säännöt ja käytännöt vankien (subjektiivinen kokemus) kohtelussa henkilökunnan taholta heijastuu ongelmatilanteina henkilökuntaa kohtaan sekä
6. alakulttuurin luoma yhteiskuntavastaisuus vankilan luomaa kontrollijärjestelmää vastaan.

Tutkimuksen aikana heräsi ajatus, voiko uhkaavia tilanteita mitata tai esittää jonkinlaisen kaavion tai kuvion perusteella, jonka tarkoituksena olisi havainnoida eri riskitekijöitä, joilla olisi vaikutusta uhkaavien tilanteiden syntymiseen tutkittavalla osastolla. Tämä kaavio tai kuvio on vain esimerkkiluontoinen, ja sen pohjana on tutkimuksessa käytetty yleist teoriaa sekä omaa kokemuspohjaista havainnointia uhkaavista tilanteista. Tätä mittaria voitaisiin käyttää jonkinlaisena riskinhallintavälineenä, joka olisi apuna osaston rakenteellisessa suunnittelussa.

Kuvio 2: Uhkatilanteen riskimittari

Vankilan osastojen suunnittelussa on hyvä huomioida, mitä keskeisiä riskitekijöitä mahdollisesti liittyy vankien sijoitteluun osastoille. Kuvio kaksi tuo esille erilaisia asiatekijöitä, joita on hyvä ottaa huomioon arvioinnin suunnittelussa. Mitä enemmän kuvion kaltaisia tilanteita on tai olisi odotettavissa, sitä paremmin riskin suuruuden määrittelyssä on otettava uhkaavat

tilanteet ja sen seuraukset tai todennäköisyys huomioon. Riskin merkittävyys on avainasemassa kun mahdolliset toimenpiteet ja toteutus sitten valitaan. Lopuksi jatkuva seuranta, jossa analysoidaan tehdyt toimenpiteet, onko niillä toivottuja vaikutuksia vankilan turvallisuuteen.

9 Pohdinta

Näin tämän opinnäytetyön aiheen tarpeellisena ja ajankohtaisena, koska tutkimustuloksia voidaan käyttää myöhemmin hyväksi vankilan osastointia kehitettäessä vangin ja henkilökunnan näkökulmasta katsoen turvallisempaan suuntaan. Turvallinen täytäntöönpanohan on kaikkien yhteinen asia, joka tukee osaltaan vangin valmiuksia integroitua vapautumisensa jälkeen yhteiskuntakelpoiseksi jäseneksi. Olettamukseni mukaan väkivalta ja siitä mahdollisesti aiheutuvat henkiset ja fyysiset kärsimykset aiheuttavat jopa miljoonien kulut yhteiskunnan veronmaksajille. Väkivallan uhka ei ole yksityisasia vaan siihen täytyy puuttua kovalla kädellä ja tarvittavat resurssit on suunnattava rakenteiden korjaamiseen ja kehittämiseen.

Väkivallan uhkaa voidaan vähentää mielestäni hyvinkin merkittävästi vankiloissa, mutta se ei ole aivan yksiselitteistä. Keskeisenä tekijänä näkisin laitosten päivittäisen turvallisuuskulttuurin ja oman yksikön johtamisen tasoista, mikä on hyväksyttävää ja mikä ei. Taloudellisten resurssien kohdentaminen vankilan turvallisuuden parantamiseen ovat olennaisia tekijöitä riskitekijöiden minimoimiseen. En osoita ketään syyttävällä sormella, mutta meidän on muistettava, että jokaisella on oikeus työskennellä turvallisessa työympäristössä. Ilman vahvaa kivijalkaa ei rakenneta kestävää taloa pitkällä aikajanelä katsottuna. Keskeiset käsitteet, jotka ohjaavat turvallisen laitosympäristön johtamista ovat johtaminen, johtajuus, turvallisuusjohtaminen, turvallisuusjohtamisjärjestelmä, laatujärjestelmä, turvallisuuskulttuuri, turvallisuuspolitiikka ja turvallisuuden mittaaminen.

Tämä hetkinen taloudellinen epävakaus koko Euroopassa vaikuttaa myös Suomessa. Valtion julkisen hallinnon supistaminen ja eri organisaatiomallien sisänaajo oikeinmitoitettuun henkilöstöstrategiaan on iskenyt myös rikosseuraamuslaitosten arkipäivään. Kriminaalipoliittinen linja on suunnattu avoimpiin rangaistusjärjestelmiin. Sen toivotaan olevan kustannustehokasta, taloudellisesti kestävä ja laitostkannan ylläpitämistä silmällä pitäen järkevää. Tulevaisuus näyttää hyvinkin epävarmalta ja pelottavalta koska laitostkantaamme lopetetaan oletta- malla, että vangit vähenevät ja avoseuraamukset purevat toivotulla tavalla, mutta millä hinnalla?

Tutkimustulokset vahvistivat aiempia olettamuksia uhkaavien tilanteiden syntymisestä. Myönnän myös senkin tosiasian, että omat kokemukset johdattelivat vahvasti tutkimuksen kulkua. Olen miettinyt keinoja tutkia syvällisemmin ja analyttisemmin tätä aihetta ja kuinka sitä

voisi jatkojalostaa. Asioille täytyy tehdä jotain ja katsoa sen jälkeen onko tutkimustulosten ongelmiin tullut parannusta.

Lähteet

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus, 3 uudistettu painos. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Cohen, L. E. & Felson M. 1979. Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. - American Sociological Review 44: 588 - 608.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Eronen, M., Kaltiala-Heino, R-K. & Kotilainen, I. 2007. Vaarallisuuden arviointi, missä tilanteissa ja miten väkivaltaisuuden vaaraa arvioidaan Suomessa. Oikeuspsykiatria. Duodecim: 123:2375-80.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hartoneva, A. 2002. Normaaliusperiaate Suomen vankeinhoidossa. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 3/2002. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Haapasalo, J. 1999. Traumamalli ja rikosentekijöiden lapsuus. Suomen lääkirlehti 12/99 vsk 54.

Kivivuori, J.2008. Rikollisuuden syyt. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Junninen, M. 2008. Suomalaisten vankiloiden turvallisuus. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 5/2008 HEUNI. Publication Series No. 58. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Kuivajärvi, K. & Blomster, P. Tutkimuslupahakemus 16.3.2011. RISE / Rikosseuraamuslaitos.

Laine, M. 2007. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus; acta poenologica 1/2007. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Metsämuuronen, J. 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Patton, M.Q. 1990. Qualitative Evaluation and research methods (2. painos). Newbury park:sage

Rikosseuraamusviraston rakennushankesarja N:o 133, V. 24.7.2006 issn 0789 -9394. Keravan vankila - Alue liikenteen sekä toimintatilojen ja porttivalvomom hankesuunnitelma. Hanke-suunnitteluryhmä.

Suomen vankeuslaki. Annettu Helsingissä 23 päivänä syyskuuta 2005.

Stoat, T. & Häkkänen, H. 2008. Väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteiden ja attribuutioiden yhteydet rikosten uusimiseen. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Työryhmän raportti 23.8.2001. Toimintapolitiikat väkivallan ja sen uhan vähentämiseksi vankeinhoitolaitoksessa. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2001. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Väkeväinen, N. 2003. Keravan vankila - vankeinhoitoa vuosituhannen vaihteessa. Vantaa: Dark Oy.

Viemäro, V. 3/2006. Aggressio ja aggressiivisuus. Tieteessä tapahtuu.

Julkaisemattomat lähteet

A ja B lomake. 2009. Ilmoitus väkivallasta, uhkauksesta tai muusta painostuksesta.

Keravan vankila. 2011. Työsuojelun toimintaohjelma.

Ylinen, J. Kuvat Keravan vankilan pohjoispää. 29.4.2011.

Viikki - Ripatti, S. 30.9.2009. Turvallinen kohtaaminen ja uhkatilanteiden hallinta. Laurea - Ammattikorkeakoulu, Tikkurila.

Vankitetojärjestelmä. Otos: 1.1.2009-31.12.2009. Käytetyt hakuehdot: Ilmoitukset - selaus.

Liite 1 Tutkimuslupahakemus

Janne Ylinen

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Rikosseuraamusesimies

Keravan vankila

7.2.2011

PL 133

04201 Kerava

Aihe: Tutkimussuunnitelma

Tutkimuksen vastuhenkilö: Matti Laine Yliopettaja Rskk

Keravan vankilan vastuhenkilö: Apulaisjohtaja Jukka Hannula

Tutkimuksen nimi: Keravan vankilan pohjoispään suljetun osaston uhkaavat tilanteet

Tutkimuslupahakemus:

Opiskelen Tikkurilassa ammattikorkeakoulu Laureassa sosionomiksi. Opintoni ovat loppusuoralla ja haen tutkimuslupaa rikosseuraamuslaitoksen Keravan vankilan pohjoispään suljetusta osastosta opinnäytetyötäni varten. Opinnäytetyön aiheena on siis ”Keravan vankilan pohjoispään suljetun osaston uhkaavat tilanteet”. Opinnäytetyön ohjaajana toimii RSKK:n yliopettaja Matti Laine sekä työpaikan yhdyshenkilönä apulaisjohtaja Jukka Hannula.

Taustatietoa ja tutkimuksen tarkoitus:

Keravan vankilan pohjoispään suljettu osasto on poikkeuksellisen suuri. Vankipaikkoja laskennallisesti sinne on sijoitettuna noin 70. Sellikoot vaihtelevat yhden, kahden tai jopa 6 - 7 henkilön selleihin. Vankisellejä on yhteensä 18. Osastot koostuvat pohjoispään 1 ja pohjoispään 2 osastoista. Kummallakin osastolla on vapaa pääsy toistensa alueelle, joten osaston rakenteellisista seikoista johtuen, sen voi mieltää yhdeksi suureksi osastoksi. Osastolle sijoitetaan rikostyyppiltään kaikenlaisia vankeja, esimerkiksi rattijuoppoja, seksuaalirikollisia, törkeän huumausainerikoksen tehneitä sekä väkivaltarikollisia. Poikkeuksena ovat suuret etniset vähemmistöryhmät, jotka koostuvat ulkomaalaisista sekä Suomen sisäisistä vähemmistöistä. Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia tällä suljetulla osastolla syntyviä uhkaavia tilanteita ja miten uhkaavat tilanteet syntyvät. Tutkimuksella haetaan myös ratkaisua uhkaavien tilanteiden estämiseen, sekä menetelmiä, joilla voidaan parantaa vankilan suljetun osaston turvallisuutta rangaistuksen turvallisen täytäntöönpanon kannalta.

Tutkimuksen toteutus:

Käytän tutkimuksessa kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Se sisältää teemahaastatteluja, havainnointia ja asiakirjoja. Opinnäytetyötä ohjaa teoreettinen viitekehys. Työssä määritellään muun

muassa seuraavia käsitteitä; uhkaavia tilanteita suljetulla osastolla, väkivaltaa, uhkaavia tilanteita laukaisevia tekijöitä, väkivallan muotoja sekä vankilaturvallisuutta.

Tutkimusasetelmana on väkivallan uhka suljetulla osastolla /Mitkä tekijät aiheuttavat suljetun osaston uhkaavat tilanteet ja keihin ne kohdistuvat: vanki-vanki, vanki-vartijat.

Tutkimuskohteen analysointina käytän haastatteluista tulleita vastauksia, jolla pyrin kuvaamaan kohteen ilmiötä; Mistä syntyvät pohjoispään suljetun osaston uhkaavat tilanteet. Näistä vastauksista poimin / etsin syvällisempää tutkimuskohteen ymmärtämistä. Tutkimuksessa käytettyä teoriaa käytän osaltaan tutkimushypoteesina, jolla testaan vastauksien oikeellisuutta.

Tutkimuksen kohderyhmä:

Pohjoispään suljetulla osastolla työskentelevät vartijat sekä osastolle sijoitetut vangit (vapaaehtoisia vankeja noin 2-3 kpl /vartija-asiantuntijat noin 2-4kpl) Tutkimukseen sisältyvät myös asiantuntijahaastattelut. Tutkimus toteutetaan laadullisella haastattelulla, johon sisältyy avoimia kysymyksiä (haastattelun äänittäminen / kirjalliset muistiinpanot). Tutkimusaineisto haastattelun osalta on käytössä vain itse tutkimuksen tekijällä Rse: Janne Ylisellä. Tutkimusaineisto tullaan kokonaisuudessaan hävittämään yksilötietojen ja kaikilta osin heti kun itse tutkimus on hyväksytty Laurea Ammattikorkeakoulussa opinnäytteenä.

Tutkimustietoa haen haastatteluiden kautta /tutkimuksen teoreettinen viitekehys, subjektiivinen havainnointi, 2009 ilmoitukset väkivallasta, uhkauksesta tai muusta painostuksesta A ja B lomake ja Vankitietojärjestelmästä - VATI: Ilmoitukset uhkaavista tilanteista (ajanjakso 2009). Ilmoituksista käsitellään vain henkilöön kohdistuneista raportoidun tilanneselvityksen osa esim. uhkailu, sopimaton käytös, niskoittelu tai muu vastaava. Ilmoituksesta jätetään henkilötiedot pois, joista voisi ilmetä vangin tai vartijan nimi / henkilötiedot.

Olen ollut yhteydessä tutkimukseni aiheesta vankilan johtajaan Timo Koivuniemeen sekä apulaisjohtaja Jukka Hannulaan. He ovat suhtautuneet myönteisesti tutkimukseni toteuttamiseen Keravan vankilan pohjoispään suljetulle osastolle.

Tutkimuskysymykset, johon haen vastauksia:

1. Miten suljetun osaston olosuhteilla on vaikutusta uhkaavien tilanteiden syntymiseen?
2. Onko vankien terveydellisillä ongelmilla yhteyttä uhkaaviin tilanteisiin?
3. Miten uhkaavat tilanteet syntyvät?
4. Minkä tyyppiset vangit aiheuttavat ongelmia suljetulla osastolle?

5. VOIKO liian suuri vankimäärä suljetulla osastolla aiheuttaa väkivallan uhkaa: vanki-vanki, vanki-vartijat?

Tutkimuksen eettisyys:

Tutkimusaineiston säilytän siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin ja tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön. Tutkimuksen valmistuttua, tulen hävittämään sen yksilötietojen osalta kokonaan. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, ja se vahvistetaan kirjallisella sopimuksella. Tulen myös noudattamaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002) eettisiä pelisääntöjä.

”Sitoudun toimimaan tutkimus- ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Sitoudun pitämään luottamuksellisena tiedonhankinnan yhteydessä saamani yksityishenkilöitä koskevat tiedot ja sellaiset asiakirjat ja aineistot, jotka pitää niiden luonteen ja niihin liittyvän ilmeisen salassapitointressin vuoksi ymmärtää luottamuksellisiksi.”

Tutkimusta ohjaa ehdoton salassapitovelvoite ja siihen säädetty lainmukaisuus:

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 13.8.2004/759

Henkilötietolaki 22.4.1999/523

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

Tutkimusaineisto, joka liittyy vankien / vartijoiden haastatteluihin (yksilötiedot), tullaan tuhoamaan välittömästi tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen valmistuttua tai hyväksyntää varten, tulen sen tarkistuttamaan Rskk yliopettaja Matti Laineella sekä tutkija Peter Blomsterilla.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Yliopettaja Matti Laine Lausunto:

Rikosseuraamusalan esimies Janne Ylisen Laurea-ammattikorkeakouluun tehtävän opinnäytetyön aiheena on "Keravan vankilan pohjoispään suljetun osaston uhkaavat tilanteet". Opinnäytetyön aihe sopii erittäin hyvin Laurean pedagogiseen toimintamalliin (LbD, Learning by Developing), koska siinä pyritään etsimään ja analysoimaan vankilatyön ongelmatilanteita ja kehittämiskohteita eli sillä on välitöntä ja konkreettista merkitystä rikosseuraamusalan kehittämisessä.

Työn suunnitelma on hyväksytty Laurean taholta ja se täyttää kaikki ammattikorkeakoulujen opinnäytetyön tekemiseen liittyvät kriteerit niin aiheen valinnan, tutkimusmenetelmien kuin tulosten analysoinninkin suhteen.

Opinnäytetyön ohjauksessa kiinnitetään erityistä huomiota tutkimustyön eettisiin näkökohtiin ja tutkittavien tietosuojaan.

Omalta osaltani puollan tutkimusluvan myöntämistä.

Tikkurila 15.2.2011

Matti Laine

yliopettaja, RSKK, Janne Ylisen opinnäytetyön ohjaaja

Liite 2 Suljetun osaston päiväjärjestys

PÄIVÄJÄRJESTYS / VOS pohjoispää

4.5.2009 ALKAEN

Maanantai

06:45	Herätys
07:00	Osasto avataan, tarkastus
07:00 - 07:20	Aamiainen, lääkkeet, soitot
07:25	Töihin lähtö, osasto suljetaan
07:30 - 11:40	Työaika
11:40	Töistä palaavien lounas
11:50	Osasto avataan, lounas
11:50 - 12:35	Lääkkeet, soitot
12:10 - 12:35	Kirjasto
12:40	Tarkastus, töihin lähtö, osasto suljetaan
12:45 - 15:40	Työaika
15:30 - 16:05	Osasto avataan, päivällinen, soitot
15:40 - 16:05	Töistä palaavien päivällinen, soitot
16:10	Tarkastus, osasto suljetaan
16:20 - 17:20	Ulkoilu talviaikaan
17:30 - 19:00	Ulkoilu kesäaikaan
17:40 - 19:00	Salivuoro (vain talviaikaan)
19:00 - 19:40	Osasto avataan, iltatoimet, soitot, lääkkeet
19:45	Tarkastus, osasto suljetaan

Tiistai

06:45	Herätys
07:00	Osasto avataan, tarkastus
07:00 - 07:20	Aamiainen, lääkkeet, soitot
07:25	Töihin lähtö, osasto suljetaan
07:30 - 11:40	Työaika
09:00	Kanttiini
11:40	Töistä palaavien lounas ja kanttiini
11:50	Osasto avataan, lounas

11:50 - 12:35	Lääkkeet, soitot
12:40	Tarkastus, töihin lähtö, osasto suljetaan
12:45 - 15:40	Työaika
15:30 - 16:05	Osasto avataan, päivällinen, soitot
15:40 - 16:05	Töistä palaavien päivällinen, soitot
16:10	Tarkastus, osasto suljetaan
16:20 - 17:20	Ulkoilu
17:20 - 17:40	Osasto avataan, iltatoimet, soitot
17:45	Tarkastus, osasto suljetaan
19:00 - 19:45	Lääkkeet
Keskiviikko	
06:45	Herätys
07:00	Osasto avataan, tarkastus
07:00 - 07:20	Aamiainen, lääkkeet, soitot
07:25	Töihin lähtö, osasto suljetaan
07:30 - 11:40	Työaika
09:00	Kanttiini
11:40	Töistä palaavien lounas
11:50	Osasto avataan, lounas
11:50 - 12:35	Lääkkeet, soitot
12:40	Tarkastus, töihin lähtö, osasto suljetaan
12:45 - 15:40	Työaika
15:30 - 16:05	Osasto avataan, päivällinen, soitot
15:40 - 16:05	Töistä palaavien päivällinen, soitot
16:10	Tarkastus, osasto suljetaan
16:20 - 17:20	Ulkoilu talviaikaan
17:30 - 19:00	Ulkoilu kesäaikaan
17:40 - 19:00	Salivuoro (vain talviaikaan)
19:00 - 19:40	Osastot avataan, iltatoimet, soitot, lääkkeet
19:45	Tarkastus, osasto suljetaan
Torstai	
06:45	Herätys
07:00	Osasto avataan, tarkastus
07:00 - 07:20	Aamiainen, lääkkeet, soitot
07:25	Töihin lähtö, osasto suljetaan
07:30 - 11:40	Työaika
11:40	Töistä palaavien lounas

11:50	Osasto avataan, lounas
11:50 - 12:35	Lääkkeet, soitot
12:40	Tarkastus, töihin lähtö, osasto suljetaan
12:45 - 15:40	Työaika
15:30 - 16:05	Osasto avataan, päivällinen, soitot
15:40 - 16:05	Töistä palaavien päivällinen, soitot
16:10	Tarkastus, osasto suljetaan
16:20 - 17:20	Ulkoilu
17:20 - 17:40	Osasto avataan, iltatoimet, soitot
17:45	Tarkastus, osasto suljetaan
19:00 - 19:45	Lääkkeet

Perjantai

06:45	Herätys
07:00	Osasto avataan, tarkastus
07:00 - 07:20	Aamiainen, lääkkeet, soitot
07:25	Töihin lähtö, osasto suljetaan
07:30 - 11:40	Työaika
11:40	Töistä palaavien lounas
11:50	Osasto avataan, lounas
11:50 - 12:35	Lääkkeet, soitot
12:40	Tarkastus, osasto suljetaan
12:45 - 14:00	Työryhmissä olevien vankien vastaanottoaika virkailijoille
14:00 - 15:00	Ulkoilu
15:00	Osasto avataan, siivous, soitot
15:20	Päivällinen
16:45 - 17:40	Varusteiden vaihto, sauna, iltatoimet
17:45	Tarkastus, osasto suljetaan
19:00 - 19:45	Lääkkeet

Lauantai, sunnuntai ja arkipyhät

07:45	Herätys
08:00	Osasto avataan, tarkastus
08:00 - 08:30	Aamiainen
08:00 - 08:40	Lääkkeet, soitot
08:45	Osasto suljetaan

09:30 - 10:15	Vierailuaika I
10:30 - 11:15	Vierailuaika II
14:00	Osasto avataan, päivällinen
14:00 - 14:45	Lääkkeet, soitot
14:50	Tarkastus, osasto suljetaan
15:15 - 16:15	ulkoilu
16:40 - 18:00	Salivuoro talviaikaan, jalkapallo kesäaikaan
18:00 - 18:40	Osasto avataan, iltatoimet, soitot
18:45	Tarkastus, osasto suljetaan
19:00 - 19:45	Lääkkeet

Puhelut kestoltaan enintään 5 minuuttia, yksi puhelu/päivä/vanki.

Saapunut posti jaetaan selleihin päivällisen jälkeisen tarkastuksen yhteydessä.

Lähtevä posti on jätettävä postilaatikoihin. Lähettäjän nimi tai vankinumero on oltava näkyvissä. Puutteellisesti merkitty posti palautetaan.

Kirjasto maanantaisin klo 12:10 -12:35.

Hengellistä toimintaa erillisen tiedotteen mukaisesti.

NA/AA-ryhmät kokoontuvat erillisen tiedotteen mukaisesti.

Muuta aktiivitoimintaa mahdollisuuksien mukaan erillisen tiedotteen mukaisesti.

Sairaanhoidajan aamuvastaanotolle vartijalle ilmoittamalla (työläiset).

Lounasajan vastaanotoille (klo 12:00-12:35) kunkin virkailijan ovesa olevien ohjeiden mukaisesti, pääsääntöisesti asioimiskaavakkeella.

Lääkkeet jaetaan ja otetaan vartijan toimistossa.

Vangilla voi olla enintään yksi tapaamiskerta päivässä (La, Su ja arkipyhät).

Vanki varaa tapaamisen erillisellä lomakkeella viimeistään torstaina (tai kaksi päivää ennen arkipyhää). Lomake on jätettävä osaston postilaatikkoon klo 08:00 mennessä.

Sellien ovien ollessa suljettuina pääsee vessattomista selleistä WC-tiloihin vartijakutsulla, eli valottamalla.

Kanttiinimymälän tilaustavaralista toimitettava talousmestarille keskiviikkoon klo 12.30 mennessä.

Osastolla asuvat ovat velvollisia siivoamaan osaston yhteiset tilat.

Tutustu Keravan vankilan järjestyssääntöihin ja hallussapitomääräyksiin

04.05.2009

Timo Koivuniemi

Keravan vankilan johtaja

Liite 3 Teemahaastattelurunko

Teemahaastattelun runko:

1) Teema

Miten suljetun osaston olosuhteilla on vaikutusta uhkaaviin tilanteiden syntymiseen?

- Oletko itse havainnut väkivaltaa tai muuta uhkaa, joka on kohdistunut muihin vankeihin tai vartijoihin tällä osastolla?
- Onko osaston olosuhteet asianmukaiset asumiseen?
- Onko osasto sinun mielestäsi sopivan kokoinen?
- Ovatko sellit sopivan kokoisia yhteisasumiseen?
- Montako sinun mielestä tämänhetkisiin selliin voitaisiin asuttaa?
- Mikä merkitys sinun mielestäsi on vangin ja osastolla työskentelevien vartijoiden vuorovaikutussuhteilla?

2) Teema

Onko vankien terveydellisillä ongelmilla yhteyttä uhkaaviin tilanteisiin?

- Asutetaanko osastolle oikeanlaista vankiainesta, jotka oman terveytensä kannalta pystyvät asumaan tällä osastolla?
- Miten itse näet asian?

Teema

3) Miten uhkaavat tilanteet syntyvät?

- Miten itse näet tai koet, mistä uhkaavat tilanteet alkavat?
- Mikä on sinun mielestä uhkaava tilanne?
- Onko sinuun tuomion aikana kohdistunut painostusta, väkivallan uhkaa tai muuta vastaavaa?

Teema

4) Minkä tyyppiset vangit aiheuttavat ongelmia suljetulla osastolla?

- Mitä itse ajattelet, kuka tai ketkä aiheuttavat esimerkiksi väkivallan uhkaa tällä osastolla?
- Sijoitetaanko tälle osastolle oikeanlaista vankiainesta, jotka eivät aiheuttaisi ongelmia?
- Miten itse koet tai näet, kuinka tämä osasto toimii valvonnan osalta?
- Puuttuvatko osastolla toimivat vartijat riittävän hyvin tämän osaston ongelma tilanteisiin?